

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Ondřej Sasín

(Ne)přípustnost důkazů v trestním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*(Ne)přípustnost důkazů v trestním řízení*“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 31. 3. 2018

Ondřej Sasín

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucí své diplomové práce, vrchní státní zástupkyni JUDr. Lence Bradáčové Ph.D. za trpělivost, cenné rady, připomínky a možnost s ní pracovat. Rovněž bych chtěl poděkovat svým rodičům, přátelům a přítelkyni za nekonečnou podporu a důvěru, že celé studium zvládnou a zdárně dotáhnou do konce.

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

EÚLP – Evropská Úmluva o lidských právech

LZPS – ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

NS – Nejvyšší soud

OČTŘ – orgány činné v trestním řízení

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

TŘ – zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

USA – Spojené státy americké

ÚS – Ústavní soud

VS – Vrchní soud

ZOZŠ – zákon č. 82/1998 Sb., zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů.

ZPŘ – zkrácené přípravné řízení

Obsah

Úvod	6
1 Dokazování.....	8
1.1 Průběh dokazování.....	9
1.1.1 Přípravné řízení	10
1.1.2 Předběžné projednání obžaloby	13
1.1.3 Hlavní líčení.....	13
1.1.4 Odvolání.....	14
1.2 Jednotlivé důkazní prostředky	15
1.2.1 Výslech.....	16
1.2.2 Znalecký posudek	17
1.2.3 Věcné a listinné důkazy	18
1.2.4 Domovní prohlídky	18
2 Nepřípustnost důkazů	21
2.1 Neúčinnost důkazů.....	21
2.1.1 Absolutní neúčinnost.....	22
2.1.2 Relativní neúčinnost	23
2.2 Plody z otráveného stromu	23
2.3 Odpovědnost státu za nezákonná rozhodnutí.....	26
3 Odposlechy.....	28
3.1 Povolení k odposlechu	29
3.2 Kauza Rath	31
4 Komparace s civilním řízením sporným	35
5 Odlišnosti v zahraničí.....	37
5.1 Spojené státy americké	37
5.2 Spolková republika Německo.....	38
6 Úvahy de lege ferenda.....	38
7 Závěr.....	41
Seznam použité literatury.....	43

Úvod

Jako téma pro svoji diplomovou práci jsem zvolil (Ne)přípustnost důkazů v trestním řízení. Hlavním důvodem, proč jsem zvolil právě toto téma, byla kauza Rath, zejména pak vyslovení nezákonnosti odposlechů a podání stížnosti pro porušení zákona. Na základě této kauzy jsem se začal více zajímat o problematiku zákonnosti důkazů. Můj zájem nakonec vyústil ve vypracování této práce.

Dokazování je „středobodem vesmíru“ každého trestního řízení. Pouze na základě předložených důkazů může dojít k uznání viny obviněného a uložení trestu. Ačkoliv trestní řád říká, že za důkaz může sloužit vše, co pomůže k objasnění věci, nemyslí to tak úplně doslova. Není všechno zlato, co se třpytí, a tak i důkazy, které objasňují skutečnosti důležité pro trestní řízení, nemusí a nesmějí být připuštěny. Důvodem takovéto restrikce je ochrana základních práv jednotlivce a jmenovitě pak ochrana soukromí, osobní integrity a spravedlivého procesu.

Proto jsem se rozhodl zpracovat práci s cílem zjistit, jaká je meze přípustnosti důkazů v trestním řízení. Zdali je vůbec možné paušálně stanovit nějakou pomyslnou čáru, od které již některé důkazy nebude možné připouštět. Přestože problematika dokazování a přípustnosti důkazů je řešena v několika monografiích a odborných článcích, rád bych přispěl svojí trochou vody do mlýna. Proto bych se chtěl i odlišit speciálním zaměřením na odposlechy, kterým bude věnována samostatná kapitola.

Práce bude mít celkově 6 kapitol. Před samotným zabřednutím do problematiky přípustnosti důkazů rozeberu, co je dokazování a s jakými odlišnostmi se s ním můžeme setkat v jednotlivých fázích trestního řízení. Pro ilustraci také uvedu některé důkazní prostředky a jejich provádění.

Ve druhé kapitole se již budu zabývat samotnou nepřípustností a nezákonností důkazů. Rozliším absolutní a relativní neúčinnost důkazů a některé judikatorní závěry v tomto ohledu. Budu se také zabývat tzv. teorií plodů z otráveného stromu, tedy doktrínou vyvinutou a aplikovanou v USA ve vztahu k nepřípustnosti důkazů. Rozeberu její historický základ, její aplikaci v českém právním prostředí a přidám své úvahy nad pozitivy a negativy této doktríny. Závěr kapitoly se letmo dotkne odpovědnosti státu za nezákonná rozhodnutí postavená na nezákonných důkazech.

Třetí a stěžejní kapitola (z mého pohledu) tvoří odposlechy a detailní rozebrání kauzy Rath. Pozornost bude věnována zákonným náležitostem nařízení odposlechů a povolení odposlechů. V kauze Rath poté rozeberu rozsudek Vrchního soudu v Praze, který vyslovil nezákonnost odposlechů, a následný akademický výrok Nejvyššího soudu a jeho vliv na budoucnost celé kauzy.

Čtvrtá a pátá kapitola budou čistě komparační. Nejdříve se zaměřím na odlišnosti dokazování v civilním sporném řízení a následně na odlišnosti přípustnosti důkazů v USA a Německu. Kapitola před závěrem bude ponechána úvahám nad možnými legislativními změnami a judikatorním posunem.

Pro obecné informace a závěry budu vycházet především z učebnic k trestnímu právu procesnímu od prof. Šámala a prof. Jelínka. Stejně jako s komentářem k trestnímu řádu. Pro druhou a třetí kapitolu budu vycházet primárně z judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu. U teorie plodů z otráveného stromu se také objeví několik rozsudků Nejvyššího soudu USA. Vše je doplněno odbornými články z Trestněprávní revue a Bulletinu advokacie zabývajícími se důkazy v trestním a civilním řízení.

1 Dokazování

Účelem trestního řízení není odsouzení obžalovaného za každou cenu, nýbrž řádné zjištění skutkových okolností a vydání spravedlivého rozhodnutí.¹ Jediným způsobem, pomocí kterého se mohou orgány činné v trestním řízení seznámit s předmětem řízení – se skutkem – a tím dostat závazku spravedlivého rozhodnutí, je proces dokazování.² Jde tedy o „*trestním řádem vymezený postup orgánů činných v trestním řízení za zákonem vymezené součinnosti stran, jehož smyslem je poznání skutkových okolností důležitých pro další postup orgánů činných v trestním řízení a v konečné fázi i pro rozhodnutí.*“³

Účelem dokazování je dobrání se pravdy, resp. zjištění všech relevantních skutečností zásadních pro vydání rozhodnutí. Smysl dokazování poté leží v nastavení pravidel, která budou efektivní a zároveň „*slučitelná se všemi negativními a pozitivními povinnostmi, jež má veřejná moc vůči osobám ve své působnosti z titulu jejich základních práv.*“⁴ Celý proces dokazování, jakožto nedílná součást trestního řízení, tak spadá pod čl. 36 LZPS (resp. čl. 6 EÚLP), tedy do práva na spravedlivý proces. Na soulad s ústavními principy prováděných důkazů pak dohlížejí ÚS a ESLP, které sice nestanovují žádná konkrétní pravidla pro provádění důkazů, hlídají však v tomto směru možné judikатурní excesy.⁵

Na úvod je potřeba uvést zásadní principy, které ovládají dokazování. Prvním z nich je zjištění materiální pravdy, tzn. zjištění všech skutečností důležitých pro rozhodnutí. Vše má směřovat k pravdivému poznání. S tím souvisí princip vyhledávací, který stanovuje povinnost OČTŘ vyhledat důkazy jak ve prospěch, tak v neprospěch obviněného. Tato zásada jde ruku v ruce s principem *in dubio pro reo*, neboli v pochybnostech ve prospěch. Tento vůdčí princip trestního řízení klade na soud velký nárok. V případě pochybností, že se skutek stal, popř. že jej spáchal obžalovaný, musí soud tyto skutečnosti promítnout v rozsudku. To platí jak pro vyslovení viny, či nevinu, tak pro vyměření trestu.⁶ V angloamerických systémech panuje obdobný, ovšem poněkud přísnější princip. Soudy musejí zjistit skutkové okolnosti „nade vši

¹ § 1 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „TR“); náleží Ústavního soudu ze dne 3. listopadu 2014, sp. zn. II. ÚS 268/03.

² POLČÁK, Radim, PÚRY, František, HARAŠTA, Jakub a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 45.

³ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 346.

⁴ KALVODOVÁ, Věra, HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 29.

⁵ MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 254. K zajištění *fair* procesu poté náleží Ústavního soudu ze dne 14. května 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/07.

⁶ náleží Ústavního soudu ze dne 14. října 2014, sp. zn. II. ÚS 658/14.

pochybnost“. Pokud existuje byť nepatrná šance, že skutek nespáchal obviněný, soud by ho neměl shledat vinným.⁷ Dokazování by se pochopitelně neobešlo bez zásady volného hodnocení důkazů. Ta stanovuje, že soud nemá žádným předpisem určeno, jak má získané důkazy hodnotit a jakou jim přiřkládá váhu. Důkazy by měly být hodnoceny jednotlivě, ale také ve vzájemné souvislosti.⁸ A v neposlední řadě by se OČTŘ měly držet zásady přiměřenosti (zdrženlivosti). Měly by při svých postupech jednat tak, aby bylo šetřeno občanských práv zaručených LZPS, a pokud existuje méně invazivní prostředek, jakým důkaz získat, měly by ho upřednostnit.⁹

1.1 Průběh dokazování

Proces dokazování se s určitými zvláštnostmi prolíná všemi stádii trestního řízení. Jeho stěžejní část se odehrává (resp. by se měla odehrávat) až ve fázi hlavního líčení.¹⁰ Je tomu tak od novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb., s účinností od 1. února 2002. Do účinnosti této novely bylo úkolem OČTŘ předložit soudu veškeré okolnosti významné pro rozhodnutí ve věci samé.¹¹

Před samotným rozebráním průběhu dokazování v jednotlivých stádiích trestního řízení je nutné ještě rozlišit výrazy vyhledání, provádění, prověrka a hodnocení důkazů. O zákonnosti důkazů poté bude pojednávat druhá kapitola této práce.

Vyhledání značí různorodou činnost oprávněných subjektů, která vede k „*nalezení pramenů informací sloužících jako důkaz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení.*“¹² Provádění jsou poté postupy OČTŘ, kterým si opatřují znalosti, významné skutečnosti o důkazech. K provádění jsou oprávněny pouze OČTŘ, nikoliv obhájba. Prověřování je klíčový předpoklad správného zhodnocení důkazů. Zjišťuje se kvalita, spolehlivost a bezpečnost pramene důkazů.¹³ Hodnocení je dovršení celého procesu dokazování, přičemž se vychází ze zásady volného hodnocení důkazů. Jde o myšlenkový postup OČTŘ, ve kterém tento orgán konkrétnímu důkazu přisuzuje určitou hodnotu s ohledem na jeho pravdivost, zákonnost a závažnost.¹⁴

⁷ anglický ekvivalent *beyond reasonable doubts* blíže WEINSTEIN, B. Jack, DEWSBERRY, Ian. Comment on meaning of ‘proof beyond reasonable doubt’. *Law, Probability and Risk*, 2006, Vol. 6, Issue 2, s. 167-173.

⁸ JELÍNEK Jiří., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 375

⁹ VUČKA, Jan. Test proporcionality při zjišťování důkazů. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 9, s. 291.

¹⁰ JELÍNEK: *Trestní právo* ...s. 388.

¹¹ ŠÁMAL: *Trestní právo*...s. 362-363.

¹² JELÍNEK: *Trestní právo*...s. 399.

¹³ VANTUCH, Pavel. *Kdy může obhájba důkaz vyhledat, kdy předložit a kdy jen navrhnout jeho provedení?* [online]. bulletin-advokacie.cz, 2. října 2013 [cit. 23. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/kdy-muze-obhajoba-dukaz-vyhledat-kdy-predlozit-a-kdy-jen-navrhnout-jeho-provedeni?browser=full>>.

¹⁴ JELÍNEK: *Trestní právo*...s. 400.

Trestní řízení se dělí na několik stádií, přičemž v každém stádiu nalezneme procesní odlišnosti z hlediska dokazování. První fází je přípravné řízení, tedy stádium řízení před tím, než se věc dostane k soudu. Následuje fakultativní stádium předběžného projednání obžaloby. Poté se věc dostává k hlavnímu líčení u soudu. Ve většině případů taktéž přichází odvolací řízení. Ve hře jsou také mimořádné opravné prostředky – dovolání a obnova řízení.

1.1.1 Přípravné řízení

Jeho legální definice je obsažena v § 12 odst. 10 TŘ.¹⁵ Již výše vzpomínaná novela TŘ provedena zákonem č. 265/2001 zavedla tři formy přípravného řízení. Zkrácené, standardní a rozšířené.

Podmínky pro zkrácené řízení najdeme v § 179a TŘ. Toto řízení slouží zejména k urychlení a zjednodušení celého trestního řízení¹⁶, přičemž provedení dokazování se předpokládá až v řízení před soudem, jelikož byla odstraněna překážka duplicitního dokazování před a po podání obžaloby. „*Policejní orgán by se proto v těchto případech měl zaměřit jen na vyhledání potenciálních důkazů, jejichž provedení by měl státní zástupce navrhopvat a provádět až v řízení před soudem v tzv. zjednodušeném řízení.*“¹⁷ Svědky je možné vyslyšet pouze pokud jde o úkony neodkladné nebo neopakovatelné.¹⁸ Neodkladným úkonem se rozumí takový úkon, který „*nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání*“ a hrozí zde nebezpečí „*důkazně významné informaci, která má být tímto úkonem získána [...]. Neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možno před soudem provést*“¹⁹ (např. z důvodu ohrožení svědkova života). Protokol může sloužit jako důkaz i v hlavním líčení, je ovšem zcela nezbytné, aby takovýto protokol obsahoval i řádné odůvodnění. Je kladen velký důraz na to, aby bylo uvedeno, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován.²⁰ Je důležité zmínit, že zkrácené

¹⁵ „[p]řípravným řízením [se rozumí] úsek řízení podle tohoto zákona od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování.“

¹⁶ Dle statistik zvedení ZPŘ opravdu pomohlo, u těch trestných činů, kde se ZPŘ používá a v rádech několika dnů. Je to samozřejmě také tím, že obecně jde o méně závažné kauzy a důkazní situace není tolik náročná. Osobně vítám všechny prostředky, které v rámci zachování spravedlivého procesu, pomohou ke zrychlení řízení a tím ilepší veřejné mínění o schopnosti justice. Blíže DOŠEK, Libor, MONTAG, Josef. Dopady zkráceného přípravného řízení na délku a výsledky trestního řízení. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16, č. 3, s. 59.

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav in ŠÁMAL, Pavel (ed.) a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2333-2334 (§ 179a TŘ).

¹⁸ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 851.

¹⁹ PŮRY, František in HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001, s. 408.

²⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. 5 Tdo 47/2011.

přípravné řízení nikterak neznevýhodňuje podezřelého, se kterým se zkrácené přípravné řízení vede, jelikož má stejné postavení jako obviněný.²¹

Standardní přípravné řízení se koná v případech, kdy se nekoná zkrácené nebo rozšířené přípravné řízení. Zde je potřeba zejména provést veškeré důkazy, které mají povahu neodkladných nebo neopakovatelných úkonů.²²

Rozšířené přípravné řízení se koná, pokud řízení ve věci samé v prvním stupni koná krajský soud (viz § 17 TR). Ustanovení § 169 odst. 1 TR stanovuje, že limitace pro výslech svědků stanovená v § 164 odst. 1 TR se zde neuplatní. Ve složitějších kauzách bude potřeba důkaz nejenom opatřit, ale i provést. Tímto se důkaz zajišťuje pro další řízení a má zásadní vliv na úspěšné provedení trestního řízení.²³ Zásadní rozdíl v dokazování v rozšířeném a standardním přípravném řízení ovšem není.²⁴

Přípravné řízení standardní a rozšířené se dá rozlišit ještě na dva úseky. Na postup před zahájením trestního stíhání a na vyšetřování. Tedy úsek od zahájení trestního stíhání až do podání obžaloby. První fází, při které si OČTŘ mohou opatřovat poznatky a podklady, je stadium před zahájením trestního stíhání nebo sepsání záznamu o zahájení trestního řízení před sdělením obvinění konkrétní osobě. V této fázi je zcela zásadní forma zachycení získaných důkazů (poznatků). Klíčové je zde rozlišení, resp. zachycení na úřední záznam nebo protokol.

Na úřední záznam se zachycuje především podání vysvětlení, které nemá povahu neodkladného a neopakovatelného úkonu.²⁵ V takovém případě lze tento záznam použít před soudem pouze za podmínek stanovených v § 211 odst. 6 a § 314d odst. 2 *in finem*. Jinak tento úřední záznam slouží pouze jako podklad pro to, zda má být určitá osoba později vyslechnuta jako svědek. Naopak pokud jde o výslech svědka, popř. jiný procesní, zpravidla neodkladný či neopakovatelný úkon, je třeba sepsat protokol.²⁶

Druhá fáze je vyšetřování. V této fázi by policejní orgány měly umožnit přítomnost obhájců již při sepisování úředních záznamů, a to právě z důvodu, že se již stíhání vede proti

²¹ viz § 179b odst. 2 TR.

²² viz § 164 odst. 1 TR věta třetí a čtvrtá.

²³ JELÍNEK: *Trestní právo*...s. 398.

²⁴ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav in ŠÁMAL, Pavel (ed.) a kol. *Trestní řád. Komentář*...s. 2173-2174 (§ 169 TR).

²⁵ srov. § 158 odst. 6 TR.

²⁶ ŠÁMAL: *Trestní právo*...s. 362.

konkrétní osobě. Doc. Fryšták je vzhledem k dikci ustanovení § 165 odst. 3 TŘ toho názoru, že by obhájce měl být přítomen všem úkonům, které později mohou sloužit jako důkaz.²⁷ Úřední záznam za výše uvedených zákonných podmínek může být bezpochyby důkazem použitým před soudem, a proto by při jeho sepisu měla být umožněna přítomnost obhájcem. V nejlepším zájmu obviněného samozřejmě bude, aby všem úkonům byl jeho obhájce přítomen. Obhájce však k přítomnosti nelze nutit, a tak půjde vždy o jeho právo, nikoliv o povinnost. Do jaké míry poté obhájce dělá vše v nejlepším zájmu svého klienta, je na posouzení stavovské komory, nikoliv policejního orgánu. Dle mého názoru, pokud obhájce chce být přítomen všem úkonům policejního orgánu, může dopředu paušálně říci, že chce být přítomen jakémukoliv úkonu, aby posléze nemusel být vyzýván policejním orgánem k jednotlivým úkonům a dotazován, zda se jich chce účastnit. V takovém případě by OČTŘ pouze vyrozuměli obhájce o času a místu konání. Vše by pak ušetřilo čas jak obhájci, tak policejnímu orgánu a takový postup by bezpochyby byl v nejlepším zájmu obviněného.

Státní zastupitelství je orgánem veřejné žaloby a hájí veřejný zájem.²⁸ „*Je to státní zastupitelství, kdo nese odpovědnost za to, aby soudu předložená trestní věc byla podložena procesně použitelnými důkazy potřebnými k rozhodnutí o vině a trestu v souladu s podanou obžalobou.*“²⁹ Ačkoliv je to státní zastupitelství, kdo vede vyšetřování a dohlíží nad úkony provedené policejními orgány, tyto policejní orgány fungují v rámci trestního řízení zcela samostatně. Proto i policejní orgány by měly se státním zastupitelstvím nést sdílenou odpovědnost za vyhledané a provedené důkazy. Nelze po státním zastupitelství požadovat, aby v průběhu přípravného řízení seznamovalo osobu obviněnou s důkazní situací a „*vyjasňovalo tak předčasně své bližší či vzdálenější procesně-taktické záměry*“.³⁰ Na konci přípravného řízení jsou však OČTŘ povinny seznámit obviněného se shromážděnými důkazy. Orgánem, který nese odpovědnost za řádné zjištění skutkového stavu a prokázání viny, je soud, který se proto nesmí stavět do role pomocníka obžaloby.³¹ Celé přípravné řízení prolíná zásada povinnosti OČTŘ vyhledat důkazy jak v neprospěch, tak ve prospěch osoby, proti níž se řízení vede (viz § 2 odst. 5 TŘ). Soud, jakožto nezávislý a nestranný

²⁷ FRYŠTÁK, Marek. Úřední záznam o podání vysvětlení jako důkaz v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 9, s. 199.

²⁸ § 1 odst. 1 a § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹ FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury. *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, č. 7-8, s. 159.

³⁰ srov. nález Ústavního soudu ze dne 3. července 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02.

³¹ Velmi složité postavení má soudce, který rozhoduje o nepřijatelnosti důkazů, ačkoliv se již seznámil s jejich obsahem. Je otázka, na kolik toto „předporozumění“ soudce má vliv na konečné rozhodnutí. Je zajímavé, že z řízení je vyloučen soudce dle § 30 odst. 2 TŘ činný v přípravném řízení, který např. nařídil domovní prohlídku. Pro účely posouzení nezákonnosti důkazů však již vyloučení neplatí a soudci, kteří o těchto důkazech rozhodují, rozhodují i o merituu věci. Více KALVODOVÁ: *Dokazování*...s. 45.

orgán by proto měl i z vlastní iniciativy případně doplnit dokazování, tak aby bylo možné rozhodnout o vině a trestu bez důvodných pochybností.³²

1.1.2 Předběžné projednání obžaloby

Přípravné řízení se končí podáním obžaloby, popř. jiným úkonem stanoveným v zákoně (viz výše). V případě, že obžaloba podána byla, přichází na řadu fakultativní stádium předběžného projednání obžaloby. Zde soud přezkoumává, zda je na základě výsledků přípravného řízení vše spolehlivě připraveno pro další fázi soudní řízení a „*zda byly důkazy opatřeny v souladu s trestním řádem a zda skýtají dostatečný podklad pro další fázi trestního řízení, tedy pro jejich provedení v hlavním líčení nebo pro vydání trestního příkazu*“.³³ Z hlediska dokazování předseda senátu zejména zkoumá, zda bylo dokazování vedeno správným směrem a skýtá dostatečný podklad pro následující řízení. Důležité je také přezkoumání toho, zda se pak v řízení nebude muset soud potýkat s bezvýznamnými důkazy, nebo naopak důležité důkazy nezůstaly opomenuty. Toto prověření předsedou senátu je taktéž důležité z důvodu místní a věcné příslušnosti soudu, která se odvíjí od místa spáchání činu, resp. jeho hmotněprávní kvalifikace.³⁴

Tento procesní nástroj umožňuje předsedovi senátu následné hlavní líčení zefektivnit a zrychlit. Taxativní podmínky pro jeho konání jsou v § 186 TR. Vždy však záleží na vyhodnocení situace předsedou senátu. Je nutno dodat, že toto stádium nemůže být užito k provedení úkonů, které by měly být provedeny až v hlavním líčení. Stejně tak nemůže dojít k výslechu svědků nebo k provádění důkazů za účelem jejich hodnocení. Nelze také nahrazovat laxní přístup OČTR, pokud tyto orgány nevyslechly svědky, kteří již nebudou schopni podat spolehlivé informace, ačkoliv tak OČTR měly udělat v přípravném řízení.³⁵

1.1.3 Hlavní líčení

Hlavní líčení představuje těžiště dokazování celého trestního řízení. Mělo by zde probíhat v nejširším a nejkomplexnějším rozsahu. Za aktivní součinnosti stran je třeba provést všechny potřebné důkazy, které pomohou k objasnění věci.³⁶ Přestože je to zejména tato fáze řízení, ve které by měl být obžalovaný konfrontován se všemi důkazy a měl by mít možnost se ke všem důkazům vyjádřit, lze některé důkazy provést i bez jeho přítomnosti, pokud se obžalovaný

³² náleze Ústavního soudu ze dne 14. května 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/2007.

³³ usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. srpna 2011, sp. zn. 7 To 325/2011.

³⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada in ŠÁMAL, Pavel (ed.) a kol. *Trestní řád. Komentář*...s. 2238-2245 (§ 185 TR).

³⁵ JELÍNEK: *Trestní zákoník a...*s. 888 (§ 185).

³⁶ ŠÁMAL: *Trestní právo*...s. 363.

nedostaví k hlavnímu líčení bez řádné omluvy.³⁷ Takovými důkazy pak budou např. protokoly o dřívější výpovědi obžalovaného nebo svědka.

Celé hlavní líčení by pak mělo být vrcholem hodnocení důkazů. Soud by na podkladě předložených a provedených důkazů měl vyhodnotit, zda dostatečně prokazují, že se skutek stal a že jej spáchal obžalovaný. Vzhledem ke kontradiktornosti celého řízení je to právě soud – třetí, nestranný a nezávislý subjekt –, který v konečném důsledku nese odpovědnost za to, zda byl obžalovaný správně a v souladu se všemi normami procesního i hmotného práva spravedlivě shledán vinným, resp. byla vyřčena jeho nevinna. Český trestní řád nezná (na rozdíl od civilního řízení) břemeno tvrzení ani prokazování. Povinnost zjistit skutek tak, aby o něm nebylo pochyby, tak leží právě na soudu, nikoliv na státním zástupci.³⁸ Hodnocení je také neoddělitelně spjato s prověrkou, tedy hodnocením toho, že použité důkazy byly opatřeny v souladu s právními normami.

1.1.4 Odvolání

Státní zástupce a obžalovaný, popř. další osoby uvedené v § 246 TŘ mají samozřejmě právo si podat proti nepravomocnému rozsudku soudu prvního stupně odvolání. Odvolací řízení je ovládáno devolutivním účinkem a apelačním principem s prvky kasace. Devolutivní účinek znamená, že o odvolání rozhoduje přímo instančně nadřízený soud soudu prvního stupně. Apelační princip s prvky kasace do odvolacího trestního řízení přinesla již výše vzpomínaná velká novela trestního řádu. Předpokládá možnost napadení rozhodnutí soudu prvního stupně pro nedostatky ve skutkových zjištěních, ale také pro vady právní, tedy chybného použití právních norem hmotného nebo procesního práva. Apelační princip se odráží v možnosti odvolacího soudu provést vlastní dokazování a na základě tohoto dokazování prvostupňové rozhodnutí nahradit vlastním rozhodnutím.³⁹ Kasační princip je pak formulován jako výjimka, podmíněná nemožností odstranění vad ve veřejném zasedání odvolacího soudu.⁴⁰ Na rozdíl od odvolání v civilním řízení se zde uplatňuje princip apelace úplné, tzn. že v odvolacím řízení lze uplatnit nové skutečnosti a důkazy (nova), které nebyly uplatněny v prvoinstančním řízení. Civilní odvolání je naopak řízeno apelací neúplnou, tzn. že nova jsou v zásadě nepřipustná. Výjimku představuje § 205a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“).⁴¹

³⁷ viz § 202 odst. 3 a § 211 TŘ.

³⁸ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 334.

³⁹ REJCHRTOVÁ, Eva. *Odvolání v trestním řízení*. Praha: Karlova Univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 37.

⁴⁰ PIPEK, Jiří. Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2011, roč. 18, č. 11-12, s. 96.

⁴¹ SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renata, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 364-365.

I v odvolacím řízení nadále platí zásada volného hodnocení důkazů. Odvolací soud nemůže nařídit soudu prvního stupně, jak má důkazy hodnotit a nesmí mu udělovat závazné pokyny.⁴² Pokud odvolací soud považuje skutkový stav za řádné zjištěný, avšak důkazy hodnotí jinak, nemůže odvolací soud sám rozhodnout, ledaže důkazy sám provede ve veřejném zasedání.⁴³ Jiná situace nastává, pokud prvostupňový soud nevyhověl požadavkům § 125 TŘ a nevypořádal se se všemi navrženými a provedenými důkazy ve svém odůvodnění. Zde automaticky odvolací rozhodnutí ruší a vrací zpět k dalšímu řízení soudu prvního stupně.⁴⁴

Ustanovení § 236 odst. 6 TŘ předpokládá provádění důkazů před odvolacím soudem. Takovéto dokazování je sice fakultativní, ale při existenci vad ve skutkových zjištěních napadeného rozsudku se takové dokazování stane spíše pravidlem. Pouze za předpokladu, že by bylo potřeba rozsáhlého a obtížně proveditelného dokazování, které by znamenalo *de facto* nahrazení činnosti soudu prvního stupně, odvolací soud dokazování neprovede a věc vrátí prvostupňovému soudu.⁴⁵ Může nastat i situace, že odvolací soud provede dokazování a následně rozhodnutí stejně zruší a vrátí prvému soudu. Taková situace nastane v případě, pokud se nepodaří odstranit zjištěné vady a vyvstane potřeba opakovat hlavní líčení, popř. provádět rozsáhlé a obtížně proveditelné dokazování.⁴⁶

1.2 Jednotlivé důkazní prostředky

Důkazním prostředkem se rozumí procesní činnost OČTŘ (nebo oprávněné strany TŘ), která slouží k poznání skutečnosti, jež má být zjištěna. Důkazem se poté rozumí výsledek takovéto činnosti.⁴⁷ Ne všechny navržené důkazy musí soud akceptovat a provést. Půjde především o navržené důkazy, které nemají „*relevantní souvislost s předmětem řízení*“.⁴⁸

Trestní řád v § 89 odst. 2 stanovuje, že za důkaz může sloužit vše, co pomůže k objasnění věci. Následuje demonstrativní výčet důkazů, které jsou nejčastěji používány v procesu dokazování. Proto nyní představím ty nejčastější důkazní prostředky. Odposlechům poté bude

⁴² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. července 1997, sp. zn. 1 Tzn 7/97.

⁴³ náleží Ústavního soudu ze dne 9. ledna 2014, sp. zn. III.ÚS 1980/13 nebo náleží Ústavního soudu ze dne 28. srpna 2008, sp. zn. I. ÚS 445/2006.

⁴⁴ náleží Ústavního soudu ze dne 14. května 2008, sp. zn. I. ÚS 1912/2007 nebo náleží Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2008, sp. zn. I. ÚS 3184/2007.

⁴⁵ ŠÁMAL: *Trestní právo*...s. 364.

⁴⁶ usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. ledna 2002, sp. zn. 4 To 928/2001.

⁴⁷ POLČÁK: *Elektronické důkazy*...s. 57.

⁴⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 24. února 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01. Pokud soud k navržený důkaz neprovede, musí s takovou skutečností vypořádat ve svém odůvodnění. K tomu náleží Ústavního soudu ze dne 8. ledna 2003, sp. zn. I. ÚS 413/02.

věnována samostatná kapitola, neboť se domnívám, že použití tohoto důkazního prostředku v poslední době čelí zcela novým výzvám.

1.2.1 Výslech

Výslech svědka nebo obviněného (obžalovaného) „*patří k nejnvýznamnějším a nejjfrekventovanějším důkazním prostředkům v probíhajícím trestním řízení, jimiž se zjišťuje skutkový stav věci*“.⁴⁹ V zásadě by měly výslechy probíhat (dle zásady ústnosti a bezprostřednosti) až v hlavním líčení před soudem. Nicméně jak jsem uvedl výše, lze také číst protokoly, na kterých jsou zachycené již dříve provedené výpovědi. Z důvodu ochrany práv a osob, bezpečnostních nebo jiných důvodů lze také osoby vyslýchat v souladu s § 111a TŘ pomocí videokonferenčního zařízení.

Speciální režim zákon zná pro tzv. utajovaného svědka, tzn. osobu jejíž identitu je potřeba chránit z důvodu ochrany života a zdraví jeho samotného nebo jeho rodiny. V případě utajovaných svědků dochází k odlišnému způsobu protokolace. Do protokolu se nezapisují osobní údaje. Tyto údaje se vedou odděleně od trestního spisu. Protokol obsahuje smyšlené jméno a příjmení (viz § 55 odst. 2 TŘ.) Institut utajených neboli anonymních svědků je stále ožehavé téma, neboť takového svědka nemá možnost obviněný přímo konfrontovat v řízení. Na institutu anonymního svědka také vystavil ÚS svůj princip proporcionality.⁵⁰ O poskytování ochrany a bezpečí těchto svědků dále pojednává zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.

Obviněný svojí výpovědí realizuje svoje právo na obhajobu. Proto má obviněný právo na to, aby výslechu byl taktéž přítomný jeho obhájce. Výpověď obviněného je však jeho právo nikoliv povinnost a rozhodně nesmí být k poskytnutí výpovědi jakýmkoliv způsobem donucen popř. manipulován k odpovědím (viz § 33 a § 92 TŘ). Stejný absolutní zákaz je také dovozován z čl. 6 EÚLP.⁵¹

Před započítáním výslechu by měl být obviněný seznámen s obviněními, která jsou mu kladena za vinu. Tento krok je důležitý zejména pro posouzení nutné obhajoby.⁵² Poté by měl být obviněný poučen o svých právech. Zde se rozcházejí názory odborné veřejnosti, jaké následky vyvolává nedostatečné poučení o právech, tedy zda by se měla zkoumat povaha

⁴⁹ KALVODOVÁ: *Dokazování*...s. 113.

⁵⁰ náleží Ústavního soud ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl ÚS 4/94.

⁵¹ srov. např. ESLP: rozsudek ze dne 1. června 2010, *Gjgen proti Německu*, stížnost č. 22978/05 nebo rozsudek ze dne 3. května 2001, *J. B. proti Švýcarsku*, stížnost č. 31827/96.

⁵² NETT, Alexandr. *Plody z otráveného stromu*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 1997, s. 81.

individuálního poučení.⁵³ Výslech by měl probíhat tak, že je obviněnému dán prostor, aby se souvislou výpovědí vyjádřil k předmětným událostem. Poté je dán prostor OČTŘ pro doplňující otázky.

Svědék takovýmito právy nedisponuje a je v zásadě povinen vypovědět všechny informace, na které je dotazován a které jsou důležité pro trestní řízení.⁵⁴ Především tyto informace musí poskytnout pravdivě, jinak se sám může vystavit nebezpečí trestního stíhání pro podezření ze spáchání trestného činu krivé svědecké výpovědi dle § 346 trestního zákoníku. Výjimky tvoří případy, kdy je svědek vázán mlčenlivostí nebo vázán tajemstvím o utajovaných informacích (§ 99 odst. 1 a 2 TŘ). Druhou výjimku tvoří § 100 odst. 2, na základě kterého svědek může odeprít výpověď, pokud by tím přivodil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké.⁵⁵

1.2.2 Znalecký posudek

Podmínky znaleckého posudku a výslechu znalce upravují §§ 105-111 TŘ. Znalecký posudek by měl být vnímán jako výsledek práce osoby s dostatečnou odbornou způsobilostí. Nezřídka se však soudy potýkají s posudky nekvalitními, které zakládají důvodné pochybnosti o jejich věrohodnosti.⁵⁶ Znalce může přibrat jak OČTŘ, tak soud na návrh stran. Ustanovení § 105 odst. 1 TŘ upřednostňuje v jednodušších kauzách poskytnutí odborného vyjádření před přibráním znalce. Půjde např. o lékařskou zprávu o zranění obviněného. Odborné vyjádření je pak považováno za listinný důkaz.⁵⁷

Ten, kdo je přibrán jako znalec, již ve stejné věci nemůže figurovat jak svědek. Funkce svědka a znalce je neslučitelná. Jestliže je někdo ve věci svědkem, nemůže být přibrán za znalce. Jestliže je někdo přibrán za znalce, nemůže být při podávání posudku vyslýchán jako svědek, tj. podle procesních předpisů platných pro výslech svědka, ale jen podle procesních předpisů platných pro výslech znalce.⁵⁸

⁵³ prof. A. Růžek zastává názor, že poučení, resp. jeho nedostatky, by měly být hodnoceny individuálně. Tzn. že např. nepoučení o opravných prostředcích, či o právu vyjadřovat se k předloženým důkazům, by nemělo zakládat absolutní neúčinnost důkazů (viz RŮŽEK, Alexandr. K některým důsledkům předepsaného procesního postupu. *Socialistické soudnictví*, 1966, č. 5, s. 227.) Oponuje mu doc. Nett, který je toho názoru, že jakákoliv vada v poučení zakládá absolutní neúčinnost důkazu (NETT: *Plody z...* s. 81.) I vzhledem k mým dalším postojům k přílišné formálnosti, např. u odposlechů, se zde příkláním k prof. Růžkovi. Nedostatky poučení by se měly hodnotit individuálně a měl by se posuzovat jejich vliv na další práva obviněného.

⁵⁴ srov. § 97 TŘ

⁵⁵ blíže srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 4. prosince 1997 sp. zn. III. ÚS 149/97.

⁵⁶ tuto velkou „Achillovu patu“ při dokazování by měl v dohledné době alespoň z části vyřešit nový zákon o soudních znalcích. Věcný záměr předpokládal také zpětnou kontrolu znaleckých posudků. Původně se plánovala jeho účinnost již od 1. ledna 2018, k tomu však nedošlo.

⁵⁷ ŠÁMAL: *Trestní řád...* s. 1570 (§ 105 TŘ).

⁵⁸ „*Funkcia svedka a znalca je nezlučiteľná. Ak je niekto vo veci svedkom, nemôže byť pribratý za znalca. Ak je niekto pribratý za znalca, nemôže byť pri podávaní posudku vypočítavaný ako svedok, t. j. podľa procesných predpisov platných pre výslech svedka, ale len*

1.2.3 Věcné a listinné důkazy

Věcnými důkazy jsou předměty, které prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost a mohou být prostředkem k odhalení a zjištění trestného činu a jeho pachatele (§ 112 odst. 1 TŘ). Může jít o předměty, kterými byl trestný čin spáchán (útočná zbraň), předměty, na kterých byl trestný čin spáchán (rozbitý trezor), věci pocházející z trestné činnosti (vyrobené drogy), předměty zhotovené jako vzorky k porovnání (střela získaná při pokusné střelbě) nebo listiny, které „nemají význam pro trestní řízení svým obsahem, ale z jiných důvodů (např. srovnávací listiny při zjišťování rukopisu)“.⁵⁹ Věcné důkazy se provádějí zejména ohledáním. U hlavního líčení se předkládají k nahlédnutí (§§ 213 a 235 TŘ). Zásadní význam má protokolace o zajištění, procesní identifikace (foto či videodokumentace), způsob a uložení věcného důkazu.

Dle § 112 odst. 2 TŘ jsou listinnými důkazy listiny, které svým obsahem prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost, vztahující se k trestnému činu nebo k obviněnému. Půjde o jakýkoliv materiální podklad, na kterém je zachycen text. Může jít jak o soukromé, tak o veřejné listiny. Trestní řád však na rozdíl od OSŘ nepřiznává veřejným listinám žádnou důkazní výhodu.⁶⁰ Pro účely trestního řízení můžeme rozlišit listinné důkazy na : i) pravomocná rozhodnutí soudů a jiných státních orgánů, ii) protokoly o procesních úkonech, iii) odborná vyjádření a iv) jiné listiny (např. hodnocení zaměstnavatele, rejstřík trestů).⁶¹ Listinné důkazy se v hlavním líčení provádějí tak, že se předloží stranám (popř. i jiným osobám jako svědkům či znalcům) k nahlédnutí a čtou se, pouze pokud to některá ze stran navrhne.⁶² Provedení tedy v zásadě nelze učinit vadně. Listinný důkaz bude trpět vadami, zejména pokud byl opatřen v rámci jiného nezákonného procesního úkonu, např. v rámci nepovolené domovní prohlídky nebo neoprávněného opatřování záznamů rozhovorů.⁶³

1.2.4 Domovní prohlídky

Domovní prohlídky může vykonávat jen policejní orgán na základě příkazu soudu v případě, že existuje důvodné podezření, že se zde nachází věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení.⁶⁴ Detailní postup při prohlídce samotné je stanoven kriminalistickými metodami, nikoliv zákonem. Jeho porušení proto nebude mít za následek nezákonnost důkazů, ale spíše zavdá

podľa procesných predpisov platných pre výsluch znalca“ rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 3. června 1976, sp zn. 4 Tz 98/76.

⁵⁹ ŠÁMAL: *Trestní právo*...s. 408.

⁶⁰ § 134 OSŘ považuje obsah veřejných listin na pravdivý, není-li prokázán opak.

⁶¹ ŠÁMAL: *Trestní právo*...s. 409.

⁶² viz § 213 a § 235 odst. 2 TŘ.

⁶³ FRYŠTÁK Marek, JÍLOVEC, Michal. Zákonnost důkazů v trestním řízení a její posuzování v aplikační praxi. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2014, roč. 22, č. 1, s. 46-55.

⁶⁴ srov. §§ 82 a 83 TŘ.

pochyby o jejich věrohodnosti. O prohlídce se sepisuje protokol, ve kterém musejí být zákonem předepsané údaje. V případě, že protokol tyto údaje nesplňuje, lze tyto nedostatky odstranit. Protokol však musí být pořízen vždy, jinak by důkazy pořízené v prohlídce nemohly být připuštěny vůbec, protože by nebylo možné prokázat soulad jejího průběhu se zákonem.

Zde trošku předběhnu druhou kapitolu, předestřu její obsah a provázu domovní prohlídky s listinami a věcnými důkazy. Listinné a věcné důkazy získané domovní prohlídkou, která proběhla bez povolení, by teorie plodů z otráveného stromu označila za otrávené plody, a tím pádem za nezákonné a nepřipustné bez dalšího. Půjde o derivativní důkazy, odvozené z primárního, nezákonného důkazu. Domovní prohlídka provedená bez povolení bude typicky nezákonným důkazem, a to, dle mého názoru, důkazem absolutně neúčinným, jelikož povolení k domovní prohlídce nelze vydat zpětně. Americká doktrína všechny plody z otráveného stromu považuje za nepřipustné. České trestní právo tuto doktrínu nepřevzalo nekriticky, a proto hodnotí individuální okolnosti případu. Domnívám se však, že důkazy získané v rámci nezákonné domovní prohlídky budou natolik „otrávené“, že jejich provedení bude potřeba odmítnout. Vniknutí do obydlí bez předchozího souhlasu a vědomí soudu je donebevolající porušení práva na soukromí garantované LZPS. Přestože by listiny potvrzovaly původní domněnky OČTŘ o páchané trestní činnosti, nebo by nasvědčovaly páchání jiné trestné činnosti, neměl by soud takové důkazy provést a brát na ně ohled. Nezákonností v tomto ohledu myslím provedení domovní prohlídky bez jakéhokoliv předchozího nařízení. V případě, že proběhne domovní prohlídka, která byla nařízena pro podezření z jiného trestného činu, než který se ve výsledku potvrdí, nepovažuji za porušení LZSP ani EÚLP. Ostatně k podobnému závěru došel ESLP v rozsudku *Prade proti Německu*.⁶⁵ V tomto případě byla nařízena domovní prohlídka stěžovatele pro podezření z porušování autorských práv (*copyright piracy*). Při domovní prohlídce však místo důkazů, které by nasvědčovaly páchání této trestné činnosti, našly policejní orgány několik set gramů hašiše. Stěžovatel namítal jak před tuzemskými soudy, tak před ESLP nezákonnost nařízené domovní prohlídky pro zcela smyšlené domněnky policejních orgánů. ESLP však neshledal porušení čl. 6 odst. 1 EÚLP – práva na spravedlivý proces. Shledal, že německé soudy dostatečně odůvodnily, proč pořízené důkazy jsou přípustné. Zejména pak vyzdvihl úvahu jak svoji, tak i německých soudů a jejich závěr o tom, že boj proti drogové kriminalitě v tomto ohledu převyšuje ochranu jedince.

Opět se ale dle mého názoru musí hodnotit situace individuálně. Paušální konstatování, že nařízené domovní prohlídky pro podezření z páchání jiné trestní činnosti, než které se ve

⁶⁵ rozsudek ESLP ze dne 3. března 2016, *Prade proti Německu*, stížnost č. 7215/10.

skutečnosti potvrdilo, by mohlo svádět OČTŘ k naprosté fabulaci o jakékoliv trestné činnosti a provádění domovních prohlídek takřka bez skrupulí.

Podobná situace, ke které došel ESLP (obdobně jako u odposlechů), nastává v případě, že domovní prohlídka proběhne sice na základě povolení, které je ovšem nedostatečně odůvodněno. Přestože zde shledávám větší zásah do soukromí než u odposlechů, protože se jedná o fyzickou přítomnost zasahujících policistů v obydlí, i zde bych neposuzoval povolení tak přísně formálně. Zvláště pokud budou provedenou domovní prohlídkou opravdu získány důkazy (listinné, věcné či jiné), které původní domněnku OČTŘ potvrdily nebo navedly zasahující orgán k dosud nezjištěné trestné činnosti. V případě, že se takto stane, nepovažuji zajištěné důkazy za natolik „otrávené“, aby nemohly být provedeny u soudu.⁶⁶ Obhajoba se samozřejmě bude snažit prokázat opak a bude trvat na formálních náležitostech odůvodnění.

⁶⁶ Ústavní soud dovodil porušení čl. 12 LZPS pokud soud, který nařizuje domovní prohlídku dostatečně neodůvodní, že byly naplněny všechny podmínky k nařízení domovní prohlídky. Viz náleží Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2006, sp. zn. II. ÚS 362/2006. Výše sice je uvedeno, že neodkladné a neopakovatelné úkony musejí obsahovat jasné odůvodnění, avšak ve vztahu k domovní prohlídce (učiněné pro podezření z páčání počítačové kriminality) NS dovodil, že „*formální nedostatek odůvodnění neodkladnosti a neopakovatelnosti tohoto úkonu sám o sobě nemůže znamenat nezákonnost domovní prohlídky a nepoužitelnost důkazů při ní opatřených.*“ viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2010, sp. zn. 5 Tdo 1312/2010. Obdobně ÚS, který rozhodl, že jeli ze spisového materiálu odvoditelné, že se jedná o neopakovatelný, resp. neodkladný úkon, není výslovné označení pochybení dosahujícím ústavní intenzity. Viz náleží Ústavního soudu ze dne 7. května 2014, sp. zn. Pl. ÚS 47/13.

2 Nepřípustnost důkazů

„[L]egitimní úsilí státu potírat závažnou společensky nebezpečnou a nežádoucí kriminalitu (§1 odst. 1 TrŘ) nemůže být realizováno tak, že orgány činné v trestním řízení učiní k dosažení tohoto účelu cokoli, co považují v danou chvíli z hlediska chtěného a předsevzatého cíle za vhodné.“⁶⁷

Jak již bylo uvedeno výše, za důkaz může sloužit vše, co pomůže k objasnění věci. To ovšem neznamená, že tyto důkazy mohou být získány jakýmkoliv způsobem. Domnívám se, že orgány činné v trestním řízení by se bez nastavení pravidel ocitly ve znatelně výhodnější pozici. A to především díky technickému zázemí, operativně pátracím prostředkům, které mají k dispozici a velkému počtu lidí, kteří se na získávání důkazů mohou podílet. Nehledě na některé speciální možnosti policejních orgánů, jako je třeba použití agenta. Osobně jsem toho názoru, že pokud se prokáže vina pachatele, a to i za použití prostředků nebo důkazů, které nebyly získány zcela čistě v souladu se zákonem (zejména pokud půjde o formální nedostatky), měl by zájem veřejnosti na potrestání pachatele převážet. Nicméně určitá pravidla hry by měla být nastavena. Proto také české trestní právo rozeznává účinnost důkazů absolutní a relativní, tzn. důkazy jejichž vady ještě lze napravit či nikoliv. Zákonost důkazů (resp. úkonů v trestním řízení) se posuzuje z hlediska znění trestního řádu účinného v době jejich provádění.⁶⁸

Vady procesu dokazování lze rozdělit na opomenutí důkazu, použití důkazu získaného nebo provedeného v rozporu se zákonem a případy svévolného hodnocení provedených důkazů.⁶⁹ Pro účely této práce se budu dále zabývat pouze nezákonným získáním a provedením.

2.1 Neúčinnost důkazů

Aby mohly být důkazní prostředky řádně provedeny a důkazy z nich se mohly stát podkladem pro pozdější rozhodnutí, je zcela nezbytné zkoumat jejich zákonost. Zda je důkaz zákonný, by se mělo zkoumat s ohledem na to, jestli je z pramene, který připouští zákon, jestli byl opatřen a proveden oprávněným subjektem, byl proveden v příslušném procesním stádiu, zda se týká příslušného skutku, pro které se trestní řízení vede, a zda byl opatřen a proveden způsobem, který připouští zákon.⁷⁰ Někdy je v tomto směru od zákonosti odlišována přípustnost důkazů. Přípustnost je chápána jako širší pojem, který zahrnuje nejen nezákonnost důkazů, ale i nepřípustnost danou pramenem důkazu. Za nepřípustný pramen považuje např. výsledek vyšetření na detektoru lži, oznámení o trestném činu nebo úřední záznam OČTŘ o skutečnostech

⁶⁷ náleží Ústavního soudu ze dne 3. března 2005, sp. zn. III. ÚS 501/04.

⁶⁸ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2013, sp. zn. 15 Tdo 510/2013.

⁶⁹ usnesení Ústavního soudu ze dne 14. ledna 2004, sp. zn. III. ÚS 376/03 nebo náleží Ústavního soudu ze dne 30. června 2004, sp. zn. IV. ÚS 570/03

⁷⁰ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, červen-září, 1982, s. 125-126.

zjištěných z evidence osob.⁷¹ Lze tedy shrnout, že nezákonný důkaz bude vždy nepřijatelný. Naopak to však platit nebude.

Nezákonnost má svoji intenzitu, která je také rozlišována. Proto praxe i teorie rozlišuje důkazy absolutně a relativně neúčinné. Pro oba platí stejné pojítko – podstatná vada. Pouze taková vada má vliv na správnost rozhodnutí. Při zkoumání závažnosti této vady již pouze zjišťujeme, zdali tuto podstatnou vadu lze napravit, zhojit, nebo nikoliv. Důležité proto je, že vada musí být podstatná. „[N]e vždy musí procesní nedostatek realizace důkazního řízení vést ke kasaci ústavní stížnosti napadeného rozhodnutí, nedosahuje-li, nablíženo v kontextu celého procesu, ústavněprávní roviny.“⁷²

2.1.1 Absolutní neúčinnost

„Absolutní neúčinnost důkazu je důsledkem existence podstatné (závažné) vady, která je neodstranitelná“⁷³ Na takový důkaz se hledí jakoby nebyl, bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch, či v neprospěch obviněného. V podstatě jediným důkazem, ze kterého sám trestní řád vyvozuje absolutní neúčinnost, je v § 89 odst. 3. Jedná se o důkaz, který byl získán donucením nebo hrozbou takového donucení (fyzického nebo psychického).⁷⁴ Tento zákaz dále vyplývá z ustanovení § 92 odst. 1 věta druhá a § 164 odst. 3 TŘ. Výjimku tvoří odebrání biologických vzorků za účelem identifikace osoby. K takovému odebrání může být obviněný donucen pomocí zákonných donucovacích prostředků.⁷⁵

Kromě již zmíněného vynuceného důkazu rozeznává praxe další případy absolutní neúčinnosti. Vady, kterých se nelze *ex post* zbavit. První dva mají společného jmenovatele – nedostatek autorizace veřejné moci. Půjde o provedení domovní prohlídky a provedení odposlechu bez souhlasu soudce. Situace je zde odlišná od případu, kdy nařízené zásahy trpí nějakými jinými procesními vadami. Takto provedené zásahy do soukromí osoby se dějí na základě libovůle policejního orgánu.⁷⁶ Vzhledem k tomu, že povolení nelze udělit zpětně, je takovýto důkaz absolutně neúčinný a nemůže být předmětem dokazování. Stejně tak by v tomto případě neměly být připuštěny důkazy získané z těchto prohlídek či odposlechů. Troufám si

⁷¹ ŠÁMAL: *Trestní právo*...s. 369.

⁷² usnesení Ústavního soudu ze dne 23. září 2005, sp. zn. III. ÚS 359/05.

⁷³ ŠÁMAL: *Trestní právo*...s. 370.

⁷⁴ k psychickému nátlaku a jeho absolutní neúčinnosti viz usnesení Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 6. března 1989, sp. zn. 7 To 1/89.

⁷⁵ nález Ústavního soudu ze dne 9. prosince 2010, sp. zn. II. ÚS 2369/08.

⁷⁶ JELÍNEK: *Trestní právo*...s. 382-383

tvrdit, že stejný závěr by platil pro sledování osob dle § 158d TŘ bez předchozího souhlasu státního zástupce.⁷⁷ Tyto závěry dovozují právě ze znění § 89 odst. 3 TŘ. Pokud bychom připustili důkazy získané na základě absolutně neúčinných důkazů *de facto* bychom nabádali OČTŘ k nezákonnému postupu. A to buď vynucení doznání či výpovědi, vniknutí do obydlí, pokud se orgánům dříve nepodařilo získat povolení, či porušení soukromí odposloucháváním konkrétní osoby.⁷⁸

2.1.2 Relativní neúčinnost

„Relativně neúčinným je důkaz, jehož vadu lze zhojit, odstranit. K takovému důkazu nelze přiblížit, pokud se neodstraní vada, která se při jeho opatřování a provádění sběhla.“⁷⁹ Zásadní rozdíl od absolutně neúčinných důkazů není podstata vady, protože i zde je vada podstatná, ale fakt, že tuto vadu lze odstranit. Tato konvalidace se dá provést buďto opětovným provedením, nebo dodatečným udělením souhlasu např. obviněného. Důležité je, že taková vada je spíše procesního charakteru a materiální obsah důkazu nebyl vadou dotčen. Např. dle § 99 odst. 2 svědek, který je vázán státem uznanou povinností mlčet, bude přesto vyslýchán. Pokud souhlas dodatečně dá, nebude muset být vyslýchán opětovně.⁸⁰

2.2 Plody z otráveného stromu

Nepůjde ovšem jen o primární důkazy, které, pokud by byly použity u soudu, by zasáhly do ústavně zaručených práv obviněného. Půjde i o důkazy druhotné, které jsou odvozeny od důkazu primárního. Jde o důkazy, které byly zjištěny při provádění primárního důkazu. Primární, neúčinný důkaz bývá označen teorií plodů z otráveného stromu, otráveným stromem. O odvozených důkazech potom v tomto směru hovoříme jako o plodech z otráveného stromu. Tedy například pokud byly bez předchozího příkazu nařízeny a získány odposlechy, anebo v případě nedostatečného odůvodnění nařízeného příkazu soudcem. V rámci takovýchto odposlechů se pak zachytí rozhovor, který naznačuje spáchání dalšího trestného činu nebo trestné činnosti jiných osob. Takto získaný důkaz je poté plodem z otráveného stromu.

To přináší několik úskalí: jsou důkazy získané na základě neúčinných důkazů také neúčinné? Pokud budou použity, nedojde tím k zasažení do základních práv a svobod

⁷⁷ Komentář nerozebírá následek v případě, že policejní orgán o povolení nezažádá nebo pokud jej neobdrží. Proto analogicky *a simili* dovozují pro sledování osob a věcí stejné závěry. Nutno podotknout, že u sledování osob dle § 158d může státní zástupce povolení vydat i dodatečně. Podmínky pro jeho vydání však musely existovat již v době započetí sledování. Viz RŮŽIČKA, ŠÁMAL: *Trestní řád...*s. 2008 (§ 158d).

⁷⁸ ŠÁMAL: *Trestní právo...*s. 373.

⁷⁹ Tamtéž s. 381.

⁸⁰ PŮRY, František in ŠÁMAL: *Trestní řád...*s. 1449 (§ 99).

obviněného, popř. dalších osob? A lze vůbec paušálně říci, nakreslit nějakou pomyslnou čáru, od které již takové důkazy budou taktéž neúčinné?

Za dob minulého režimu byly takto opatřené důkazy, za předpokladu, že již odvozené důkazy byly provedeny v souladu se zákonem, považovány za účinné a tím pádem přípustné. „Např. jestliže byl obviněný násilím donucen k výpovědi a na základě jeho údajů byly nalezeny nebo opatřeny jiné důkazy, výpověď je sice neúčinná, ale tyto další důkazy, pokud byly jinak opatřeny a provedeny zákonným způsobem, účinné jsou.“⁸¹

Dřívější závěry je samozřejmě nutno vnímat v kontextu tehdejší doby. Z mého pohledu *de facto* legitimizují úsilí tehdejších OČTŘ, aby se pomocí donucení k výpovědi dostaly k jiným údajům. Zároveň potvrzují fakt, že lidskoprávní mezinárodní smlouvy, k nimž se tehdejší stát zavázal, opravdu byly jen „na oko“ a žádný standard základních práv nepřinášely.

Tato teorie (*fruit of the poisonous tree doctrine*) má původ v USA, kde se vyvinula v rámci trestního řízení. Na rozdíl od českého přístupu zde platí striktní zásada, že plody z otráveného stromu jsou vždy otrávené – tzv. vylučovací pravidlo (*exclusionary rule*). Vše má svůj původ ve čtvrtém dodatku americké ústavy.⁸² První náznak této doktríny byl v případě *Boyd proti Spojeným státům* již v roce 1886.⁸³ Vylučovací pravidlo poté Nejvyšší soud USA zakotvil v případě *Silverthorne Lumber Co. Ltd. proti Spojeným státům*. Nejvyšší soud tehdy také stanovil výjimku z vylučovacího pravidla, když judikoval, že pokud lze stejné důkazy získat z jiného, nezávislého zdroje, jsou takové důkazy použitelné.⁸⁴ Z počátku aplikoval Nejvyšší soud vylučovací pravidlo pouze na důkazy opatřené federálními orgány, nikoliv na kroky provedené orgány jednotlivých států.⁸⁵ Od této praxe však upustil, neboť došel k závěru, že pokud se nebude vylučovací pravidlo striktně dodržovat ve všech státech federace, šlo by pouze o „bezcné slovní spojení“ (*worthless form of words*).⁸⁶ A stejně jako každé pravidlo, tak i vylučovací pravidlo má svoje výjimky. Půjde např. o dobrou víru policejních orgánů, které, byť bez důvodného podezření, provedly domovní

⁸¹ RŮŽEK: K některým...s. 372.

⁸² originální znění: „*The right of the people to be secure in their persons, houses, papers, and effects, against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no Warrants shall issue, but upon probable cause, supported by Oath or affirmation, and particularly describing the place to be searched, and the persons or things to be seized*“ překlad: Právo národa na ochranu svobody osobní a domovní, písemností a majetku nesmí být porušováno neoprávněnými prohlídkami a konfiskacemi; nesmí být vydán rovněž žádný příkaz, který by se neopíral o zdůvodněná zjištění, doložená přísahou nebo jiným způsobem potvrzená, a který by neobsahoval přesné určení místa, které má být prohledáno, přesný popis osob, které mají být vzaty do vazby, a věci, jež mají být zabaveny.

⁸³ rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 116 U.S. 616 (1886).

⁸⁴ rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 250 U.S. 385 (1920).

⁸⁵ rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 232 U.S. 383 (1914) nebo rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 338 U.S. 25 (1949). Zde NS nedovodil porušení čtvrtého dodatku ústavy, jelikož se nejednalo o zákroky federálních orgánů.

⁸⁶ rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 367 U.S. 643 (1961).

prohlídku a v rámci jejího provedení našly velké množství drog.⁸⁷ Policie se tedy opírala o důkaz, o kterém věřila, že je platný, a jednala tak v dobré víře. Druhou výjimku tvoří pravidlo, že nezákonné důkazy by byly v řízení zjištěny i za předpokladu, že by byl dodržen zákonný postup. Např. v roce 1984 se bez přítomnosti svého obhájce pan Williams přiznal k vraždě a prozradil místo, kde tělo ukryl, a na základě této výpovědi byl shledán vinným. Poté namítal, že byl k výpovědi donucen. Soud ovšem shledal, že vzhledem k pokročilé fázi pátrání by tělo bylo nalezeno i bez ohledu na jeho výpověď.⁸⁸

Při uplatňování tohoto principu v českém řádu narážíme na dva protichůdné zájmy. Ochrana základních lidských práv, nezasahování do nich a ochrana jednotlivce se zde střetává s požadavkem na efektivní trestní řízení a veřejným zájmem na potrestání pachatele. Lze konstatovat, že české trestní řízení nepřevzalo tuto teorii bez dalšího, tedy že plody z otráveného stromu jsou vždy také otrávené. Vydalo se jakousi zlatou střední cestou a za jistých podmínek připouští, že druhotně získané a „pošramocené“ důkazy mohou být připuštěny. *„Český trestní proces nepřevzal doktrínu plodů z otráveného stromu, která vznikla a je rozvíjena v USA, zejména pak v podobě simplifikujícího tvrzení, že plody z otráveného stromu jsou vždy otrávené. Podklad pro právní závěr, že důsledkem vadného postupu orgánů činných v trestním řízení nastalého procesu dokazování je vždy absolutní neúčinnost a tím v trestním řízení nastalá nepoužitelnost důkazů, nelze v příslušných ustanoveních trestního řádu upravujících dokazování v trestním řízení (hlava pátá trestního řádu) nalézt.“*⁸⁹

Dle mého názoru se české soudy postavily k této teorii strážlivě a je důležité, že hodnotí individuální okolnosti každého případu. Odborná veřejnost nicméně zastává odlišný názor a dlouhodobě tlačí na soudy, aby přehodnotily své rozhodování.⁹⁰ České právo zapadá do systému kontinentálních právních řádů a od těch angloamerických se v mnohém liší. Teorie aplikovaná v USA vychází, jak již bylo uvedeno, z americké ústavy. Někteří soudci zdejšího Nejvyššího soudu vykládají ústavu tak, že jí přisuzují původní význam. Aplikují tzv. moderní originalismus,

⁸⁷ rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 468 U.S. 981 (1984).

⁸⁸ rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 467 U.S. 431 (1984).

⁸⁹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2013, č. j. 6 Tdo 84/2013. Ke stejnému závěru došel NS ve svém usnesení ze dne 24. června 2015, sp. zn. 11 Tdo 122/2015. V souladu s těmito rozhodnutími aplikaci teorie plodů z otráveného stromu v českém právním řádu zpochybnil ÚS. Ten zdůraznil, že je potřeba vycházet z individuálních okolností a je třeba zkoumat intenzitu pochybení. Zdali se jednalo o podstatné a svévolné pochybení. Viz náleží Ústavního soudu ze dne 23. října 2014, sp. zn. I. ÚS 1677/13 nebo náleží Ústavního soudu ze dne 21. května 2014, sp. zn. III. ÚS 761/14.

⁹⁰ viz již zmiňovaný doc. Nett, nebo ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1999, s. 304. Doc. Fryšták uvádí že: „nelze v trestním řízení využívat plody, jelikož není možné nezákonnosti v trestním řízení omluvit účelovým konstatováním, že jeho celková spravedlnost byla přece zachována“. FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2015, s. 191-192.

tedy objektivní hledisko a snaží se přijít na to, jak textu rozuměla veřejnost v době jejího přijetí.⁹¹ Náš Ústavní soud z důvodu velké stručnosti textu, dodnes nikdy neřešených problémů a ostatně nikdy nevyřčeného významu, ať už autorů Ústavy nebo dobového výkladu, takovou interpretaci nezastává.⁹² Trestná činnost je čím dál složitější a sofistikovanější a odhalit veškeré pachatele bývá někdy nadlidský úkol. Pokud bychom převzali teorii plodů z otráveného stromu bez dalšího, dali bychom tím na jednu stranu najevo, že si vážíme práv a svobod jednotlivce a sebemenší pochybení OČTŘ bychom smetli ze stolu a prohlásili za nepřípustné. Na druhou stranu si myslím, že bychom tím práci OČTŘ značně ztížili. Možná se zdá přístup českých soudů poněkud alibistický tím, že si ponechávají otevřená zadní vrátka a nepostaví na jisto, zda je tato teorie aplikovatelná i u nás. Ve výsledku se totiž vše točí okolo dodržování zákona, a to buď ze strany pachatelů, nebo ze strany OČTŘ. Zájem státu (a veřejnosti) je samozřejmě nad obojím, ale nemyslím si, že by v případě připuštění otrávených plodů šlo o účelové konstatování, že spravedlnost byla zachována. Konec konců proto soudy hodnotí každý případ jednotlivě a je dobře, že nevyslovily žádný paušální závěr.

2.3 Odpovědnost státu za nezákonná rozhodnutí

Judikatorním excesům se bohužel čas od času žádná řízení nevyhne. U řízení trestního jsou ovšem důsledky daleko závažnější, neboť je v sázce lidská důstojnost, pověst a konec konců i život v případě doživotních trestů. V České republice naštěstí máme dostatek prostředků a institutů, aby k takovýmto excesům docházelo co nejméně a aby se na nedostatky přišlo ještě před tím, než vše skončí pravomocným odsouzením a posláním k výkonu trestu. Přesto k těmto „přehmatům“ dochází a oběti nezákonných rozhodnutí, resp. vadných postupů mají poté nárok na náhradu své újmy.⁹³ Nárok zakládá zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (dále jen „ZOZŠ“).

Pro účely trestního řízení je rozhodný § 10 ZOZŠ. „*Poškozeným je zde odsouzený, který zcela nebo zčásti vykonal uložený trest, a to na základě rozsudku či trestního příkazu obsahujícího výrok o trestu.*“⁹⁴ Půjde také o člověka, který byl odsouzen k podmíněnému trestu. Takový rozsudek měl velký vliv

⁹¹ WHITTINGTON, Keith, E. Constitutional Interpretation: Textual Meaning, Original Intent and Judicial Review. *University Press of Kansas*, s. 35. Zde bych rád vzpomenu legendu amerického Nejvyššího soudu a jednoho z největších zastánců originalismu, Antonina Scaliu. Ten byl toho názoru, že slova nemají vlastní vnitřní význam. Význam jim je přisuzován podle toho, jak je chápala interpretační komunita v době jejich zavedení a ve svém celém kontextu (SCALIA, Antonin, GARNER, Bryan, A. *Reading Law: The Interpretation of Legal Texts*. 1. vydání, West, 2012, s. 16.)

⁹² MALENOVSKÝ, Jiří. O legitimitě a výkladu české Ústavy na konci století existence moderního českého státu. *Právník*, 2013, roč. 152, č. 8, s. 745-772.

⁹³ dle statistiky mezi lety 2001-2013 se jednalo v průměru o 4 rozhodnutí za rok viz MATES, Pavel, SEVERA, Jakub. *Odpovědnost státu za výkon veřejné moci*. Praha: Leges, 2014, s. 169.

⁹⁴ VOJTEK, Petr, BIČÁK, Vít. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 126-130 (§ 10).

na lidskou důstojnost a pověst, nehledě na nemožnost pracovat na určitých pozicích z důvodu absence čistého trestního rejstříku. Pokud bude osoba shledána vinou ze spáchání trestného činu např. na základě nezákonně získaných důkazů, půjde vždy o náhradu škody na základě vadného rozhodnutí, nikoliv na základě nesprávného úředního postupu. „*Nesprávným úředním postupem se rozumí porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu při jeho činnosti [...] které se samy o sobě k vydání rozhodnutí nevedou a je-li rozhodnutí vydáno, bezprostředně se v jeho obsahu neodrazí.*“⁹⁵ Provedené důkazy se nepochybně odrazí ve vydaném rozhodnutí.

Pokud je později rozsudek zrušen, nebo byl trest zmírněn na podkladě zrušeného rozsudku, má poškozený nárok od státu na odškodnění majetkové újmy, ušlého zisku (po dobu výkonu trestu), popř. náhradu nemajetkové újmy spojené s újmou na zdraví (včetně ztížení společenského uplatnění).⁹⁶ Soud musí při odškodnění zohlednit všechny zásahy, které stěžovatele poškodily, a vše důsledně odůvodnit. Věc se musí hodnotit individuálně a nesmí se vycházet z žádných předem daných tabulek či algoritmů.⁹⁷

⁹⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2001, sp. zn.25 Cdo 38/2000.

⁹⁶ VOJTEK: *Odpovědnost...*s. 126-130.

⁹⁷ nález Ústavního soudu ze dne 27. září 2016, sp. zn. IV. ÚS 3183/15.

3 Odposlechy

S rozmachem informačních technologií se stal z odposlechů zcela klíčový důkazní prostředek. Zejména v USA se lidé obávají, že je vláda prostřednictvím svých orgánů, např. NSA⁹⁸ odposlouchává téměř denně a zachycuje každý jejich krok. Nemyslím si, že by takový strach, natožpak takové praktiky panovaly u nás. Přesto se odposlechy staly u závažnějších kauz zcela běžnou praxí.

Od odposlechů je potřeba rozlišit soukromé nahrávky. Soukromá nahrávka byla pořízena obžalovaným, popř. obhajobou, a bude sloužit k prokázání jeho nevin. Soukromá nahrávka může být taktéž pořízena a navrhuta poškozeným k prokázání způsobené škody obviněným. Takovéto nahrávky jsou obecně přípustné a není k nim potřeba žádné povolení. „*Obhajoba může takový důkaz nejen vyhledat a předložit, ale také pramen důkazu prověřit, neboť je povinností obhájce dbát na to, aby byly soudu předloženy pouze důkazy, které obviněného viny zřavují nebo jeho vinnu zmírňují* (§ 41 tr. řádu).“⁹⁹ Vzhledem k dikci přípustnosti důkazů dle § 89 odst. 2 TR, v souladu s ustálenou judikaturou, se též kloním k názoru, že soukromé nahrávky předložené obhajobou by měly být *a priori* přípustné a zájem na jejich provedení by měl převážet ochranu soukromí jednotlivce, resp. právo na informační sebeurčení, avšak i zde bude hrát roli poměrování proti sobě jdoucích zájmů a zhodnocování některých kritérií jako je např. povaha trestného činu, absence jiných důkazů či význam chráněného zájmu.¹⁰⁰ Jiná situace nastává v civilním řízení, o němž bude pojednávat 4. kapitola.

O odposlechu se rozhoduje formou rozhodnutí *sui generis*. Tato rozhodnutí se uplatňují zpravidla tam, kde jde o zásah do základních práv a svobod jednotlivce. Tato rozhodnutí je přitom potřeba učinit bez zbytečného prodlení, neboť by jinak byl ohrožen účel trestního řízení.¹⁰¹ Odposlechy, resp. důkazy z nich získané mohou taktéž sloužit jako podklad pro jiné

⁹⁸ National Security Agency neboli Národní Bezpečnostní Úřad. Přesto investigativní práce odkrytí některých složek Edwardem Snowdenem ukazuje na minimálně zvýšenou aktivitu bezpečnostních složek v posledních letech. Více GELMANN, Barton, TATE, Julie. *In NSA-intercepted data, those not targeted far outnumber the foreigners who are*. [online] washingtonpost.com, 5. července 2014 [cit. 25. února 2018]. Dostupné na <https://www.washingtonpost.com/world/national-security/in-nsa-intercepted-data-those-not-targeted-far-outnumber-the-foreigners-who-are/2014/07/05/8139adf8-045a-11e4-8572-4b1b969b6322_story.html?utm_term=.c58eca0a1d4f>.

⁹⁹ ZAORALOVÁ, Petra. Použitelnost soukromých zvukových a obrazových záznamů v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, roč. 19, 2017, č. 11, s. 28.

¹⁰⁰ k tomu blíže usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. května 2007, sp. zn. 5 Tdo 459/2007, usnesení Ústavního soudu ze dne 8. února 2010, sp. zn. IV. ÚS 2425/09, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. srpna 2009, sp. zn. 3 Tdo 803/2009.

¹⁰¹ ŠÁMAL: *Trestní právo*...s. 435-436.

trestní řízení. Použití těchto odposlechů nebrání ani fakt, že obviněný, na kterého byly tato odposlechy nařízeny, nakonec nebyl shledán vinným.¹⁰²

Ve své práci se budu zabývat pouze odposlechy nařízenými a pořízenými v režimu ustanovení § 88 odst. 2 TŘ. Co ovšem s odposlechy, které byly pořízeny na základě jiného zákona, než je trestní řád? Jistou odpověď nabízí nálezný Ústavního soudu ze dne 29. února 2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07. Šlo o případ hospodářské kriminality páchané obviněnou na úseku obrany. Vojenská obranná služba¹⁰³ tehdy pro podezření z páchaní trestné činnosti na tomto úseku opatřila odposlechy na základě § 13 tehdy účinného zákona o Vojenské obranné službě. Ústavní soud však judikoval, že takto pořízený odposlech je obcházením trestního řádu. Mělo se postupovat tak, že informace pořízené z takovýchto odposlechů měla Vojenská obranná služba předat OČTŘ. Tyto informace by poté sloužily jako podnět k nařízení odposlechů na základě § 88 odst. 2 TŘ. Je pravda, že ÚS zde řeší konkrétní situaci vojenských odposlechů a nedává návod, jak postupovat v obdobných situacích (pokud by odposlechy byly nařízeny na základě jiného zákona). Velice obdobně rozhodl Krajský soud v Českých Budějovicích ve vztahu k odposlechům učiněným Federální informační bezpečnostní službou. Takové odposlechy Krajský soud prohlásil za absolutně neúčinné.¹⁰⁴ Souhlasím s obecným závěrem, že takto pořízené odposlechy by měly sloužit pouze jako podklad pro nařízené odposlechy v rámci trestního řízení (se všemi specifickými náležitostmi). Pokud by se tak nedělo, troufám si tvrdit, že by se ustanovení § 88 odst. 2 stalo obsoletním ve vztahu k těmto speciálním zákonům.

3.1 Povolení k odposlechu

Ustanovení § 88 odst. 1 TŘ taxativně uvádí trestné činy, pro něž lze nařídit odposlech. Podle § 88 odst. 2 TŘ je k nařízení odposlechu oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Příkaz musí být vydán písemně a musí být odůvodněn, včetně konkrétního odkazu na vyhlášenou mezinárodní smlouvu v případě, že se vede trestní řízení pro úmyslný trestný čin, k jehož stíhání tato mezinárodní smlouva zavazuje. V příkazu k odposlechu musí být stanovena uživatelská adresa nebo zařízení, jméno uživatele, pokud je toto známo, a doba, po kterou bude odposlech prováděn. Tato doba nesmí být delší než 4 měsíce. Odůvodnění musí obsahovat konkrétní skutkové okolnosti, které vydání tohoto příkazu, včetně doby jeho trvání, odůvodňují. Takovýto příkaz se neprodleně doručí policejnímu orgánu. V přípravném

¹⁰² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2014, sp. zn. 8 Tdo 109/2014.

¹⁰³ zřízená zákonem č. 67/1992 Sb., o Vojenském obranné službě. Později nahrazena zákonem č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství (pozn. aut.).

¹⁰⁴ usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. září 1994, sp. zn. 4 To 354/94.

řízení opis příkazu zašle soudce bezodkladně státnímu zástupci.¹⁰⁵ Velký důraz je také kladen na subsidiaritu trestní represe, tzn. dání přednosti jiným, méně invazivním prostředkům, než je odposlech. Tedy důraz na to, aby se zasáhlo co nejméně do práva na soukromí podezřelého.¹⁰⁶

K přezkoumávání odposlechů je příslušný zvláštní senát NS (značka Pzo). Ten nejenom vyslovuje (ne)zákonnost nařízených odposlechů, ale vzhledem k neúplné dikci § 88 odst. 2 TŘ také judikatorně dotváří náležitosti žádosti o nařízení odposlechu a jeho odůvodnění. Souhrnně lze z těchto rozhodnutí dovodit následující nejčastější nedostatky, které vedou k prohlášení nezákonnosti nařízených odposlechů. Půjde zejména o i) „absenci skutečností z nichž lze dovodit konkrétní úvahu či zjištění rozhodujícího soudce o důvodech nezbytnosti zásahy do soukromí“, ii) „absenci úvahy zabývající se důvodností návrhu státního zástupce“, iii) „omezení se na zcela nekritické převzetí názoru státního zástupce v podaném návrhu“, iv) „omezení se na toliko popis stíhaného skutku a obecné konstatování, že odposlechem lze zjistit podstatné okolnosti vedoucí k pachatelům trestné činnosti [...] zajištění konkrétních důkazů [...] a to bez jakékoliv konkretizace skutkových okolností, aniž by bylo možné dovodit konkrétní úvahu rozhodujícího soudce“.¹⁰⁷

Zejména nekritické přijetí návrhu soudcem na nařízení odposlechu, resp. jeho nedostatečné odůvodnění a nedostatečné objasnění, kterých okolností důležitých pro trestní řízení se má nařízenými odposlechy docílit, jsou dle mého ty nejpalcivější důvody, pro které NS vyslovuje nezákonnost odposlechů.¹⁰⁸ V tomto ohledu považuji judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu za poněkud ambivalentní. Tyto soudy na jedné straně vytýkají výše zmíněné nedostatky, ze kterých dovozují nezákonnost odposlechů, a na straně druhé zdůrazňují potřebu hodnocení specifických okolností každého případu a důraz na brzké stádium trestního řízení.¹⁰⁹ Aniž bych chtěl utvářet z České republiky jakýsi policejní stát, jsem toho názoru, že se nařízení vydávané soudem posuzuje velmi přísně formálně. Odposlechy jde nařídit pro úzký okruh trestných činů a zpravidla půjde o velmi složité kauzy. Před nařízením odposlechů se mohou OČTŘ a státní zástupce pouze domnívat, co přesně má být odposlechem zjištěno a kterých konkrétních důkazů a skutečností důležitých pro trestní řízení má být odposlechem dosaženo. Odůvodnění nařízeného odposlechu sepsovaného soudcem musí jít *de facto* ještě nad tento návrh

¹⁰⁵ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2016, sp. zn. 4 Pzo 10/2015.

¹⁰⁶ čl. 13 LZPS.

¹⁰⁷ viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 2014, č. j. 4 Pzo 3/2013-30, ze dne 19. 2. 2015, č. j. 4 Pzo 2/2014-78, ze dne 12. května 2015, č. j. 4 Pzo 2/2015-36 a další. Více TOMAN, Petr. Náležitosti příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. *Bulletin advokacie*, roč. 19, 2017, č. 5, s. 23.

¹⁰⁸ k tomu např. nálezy Ústavního soudu ze dne 23. května 2007, sp. zn. II. ÚS 615/06 nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 28. března 2007, sp. zn. II. ÚS 336/06 a předchozí uvedená judikatura senátu NS Pzo.

¹⁰⁹ viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2009, sp. zn. 5 Tdo 1626/2008 nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 2000, sp. zn. III. ÚS 463/2000.

a soudce musí připojit své vlastní úvahy a myšlenkové postupy, proč konkrétní odposlechy nařizuje. Souhlasím s tím, že by soudci měli ke každému jednotlivému návrhu přistupovat individuálně, kriticky a mít zásadu přiměřenosti stále na paměti. Vzhledem k tomu, že zákon nedává jasný manuál na to, jak odůvodnění má vypadat a vše je dotvářeno judikatorně, přikláním se k poněkud mírnějšímu hodnocení odůvodnění. Zejména v kauzách, ve kterých bylo díky odposlechům zjištěno, že se trestný čin opravdu stal. V takových případech bych považoval za souladné se zákonem, pokud by soudce převzal zjištění a odůvodnění návrhu státního zástupce a v takovém znění odposlechy odůvodnil. Ostatně každý soudce disponuje individuálními jazykovými a vyjadřovacími schopnostmi a tyto vlastnosti by neměly být předmětem zkoumání při přezkumu zákonnosti odposlechů. Nechci tím naznačit, že by všechny odposlechy s nedostatečným odůvodněním tím pádem měly být *a priori* zákonné. Nicméně každá kauza má své specifické okolnosti a měl by být hodnocen zejména fakt, že odposlechy jsou nařizovány v počáteční fázi trestního řízení. Policejní orgány proto disponují pouze omezeným okruhem informací. Pokud mají však při nařízení odposlechů OČTŘ vyvažovat výše zmíněné protichůdné zájmy (ochrana práv jednotlivce dle LZPS a veřejný zájem na potrestání pachatele), považují tento veřejný zájem za zcela převažující nad drobnými formálními nedostatky.

3.2 Kauza Rath

Dne 12. června 2012 byl policejními orgány zadržen tehdejší hejtman, poslanec za ČSSD a bývalý ministr zdravotnictví MUDr. David Rath. Bylo mu kladeno za vinu přijetí úplatku a nespočetné případy korupce. Šlo o manipulace s veřejnými zakázkami na zámek Buštěhrad. Při zadržení měl u sebe 7 milionů Kč v krabici od vína a při domovní prohlídce bylo nalezeno dalších 30 milionů Kč. Za tyto skutky byl dne 23. července 2015 shledán vinným a Krajským soudem v Praze nepravomocně odsouzen k 8,5 letům trestu odnětí svobody.¹¹⁰ Tato dodnes neskončená kauza odhalila zejména dva problematické aspekty trestního řízení, resp. některých jeho institutů. Odposlechy a stížnosti pro porušení zákona.

Proti rozsudku krajského soudu podal David Rath odvolání k Vrchnímu soudu v Praze. Ten rozhodl 17. října 2016. Napadené rozhodnutí zrušil a vrátil věc k novému řízení. Nejpodstatnější částí odůvodnění bylo shledání nezákonně nařízených a pořízených odposlechů, což v tu chvíli představovalo pro OČTŘ zásadní překážku.¹¹¹ Pořízené odposlechy byly (a stále jsou) zcela stěžejním důkazem, který měl dokazovat, že se skutek stal, a že jej spáchal obviněný.

¹¹⁰ KUBIŠTOVÁ, Pavla, TRACHTOVÁ, Zdeňka. Rath dostal trest 8,5 roku vězení a propadnutí 21 milionů. Odvolal se [online]. iDnes.cz, 23. července 2015 [cit. 9. února 2018]. Dostupné na <https://zpravy.idnes.cz/rozsudek-nad-davidem-rathem-dp2-/krimi.aspx?c=A150722_144645_domaci_pku>.

¹¹¹ usnesení Vrchní soudu v Praze ze dne 17. října 2016, sp. zn. 6 To 106/2015 bod 87 an.

Vrchní soud v návaznosti na dříve uvedenou judikaturou vytkl Okresnímu soudu v Ústí nad Labem, který o odposleších rozhodoval, nedostatečnou přezkumnou aktivitu. Zejména pak vytykal absenci popsání důvodnosti, odůvodnění maximální doby, jakých skutkových okolností se má odposlechnů získat apod. „[Z]cela nekriticky tak převzal názor státního zástupce [...]. Okresní soud fakticky rezignoval na svou rozhodovací činnost, tj. posouzení materiálních podmínek pro nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, což musí být patrné v odůvodnění příkazu, aby byl zcela zřejmý ústavně souladný postup soudu“.¹¹² Vrchní soud se také značně opíral o teorii plodů z otráveného stromu a nad její možnou aplikaci v českém trestním řízení. V této části rozhodnutí se soud opíral o článek doc. Herczega, který se zamýšlel nad aplikací této teorie v českém a evropském právním prostoru.¹¹³ Vrchní soud však pouze citoval velkou část tohoto článku, aniž by rozebral (výše zmíněný) rezervovaný přístup Nejvyššího a Ústavního soudu k této teorii nebo připojil vlastní úvahy. Pominul také fakt, že článek se zabývá vynucenou výpovědí obviněného, nikoliv neformálními nedostatky nařízených odposlechnů. Tímto usnesením VS zrušil rozhodnutí Krajského soudu v Praze a vrátil věc k novému řízení. Vrchní soud v Praze tak učinil s odkazem na předchozí uvedenou judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu, ve které tyto soudy apelovaly na větší přezkumnou a kritickou funkci soudců při nařizování odposlechnů.

Na základě tohoto usnesení podal ministr spravedlnosti¹¹⁴ stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného v souladu s § 266 a následující TR. Ve svém odůvodnění uvedl (ve zkratce), že odposlechy jsou nařizovány v počáteční fázi trestního řízení, a proto považuje požadavky Vrchního soudu na odůvodnění za absurdní formalismus. Dále se vyjádřil podrobně k nařízeným odposlechnům a zhodnotil, že obsahují všechny zákonem a judikaturou požadované náležitosti, a došel k závěru, že podstata prověřované trestné činnosti je v odůvodnění dostatečně vyjádřena. Taktéž zkritizoval nekritické přijetí teorie plodů z otráveného stromu Vrchním soudem a její nesmyslnou aplikaci na předmětnou kauzu. Závěrem shrnul, že tímto rozhodnutím VS nejenomže nerespektuje judikaturu Nejvyššího soudu, ale vybočuje i ze své ustálené rozhodovací praxe.¹¹⁵

O této stížnosti rozhodl Nejvyšší soud akademickým výrokem v usnesení ze dne 7. června 2017, č. j. 6 Tz 3/2017-I.-693 tak, že usnesením Vrchního soudu v Praze byl porušen zákon.

¹¹² tamtéž body 92-94.

¹¹³ HERCZEG, Jiří. Zásada „nemo tenetur“ a a práva obviněného v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 17, č. 1-2, s. 38 (pozn. aut.: de facto stejný článek HERCZEG, Jiří. Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 3, s. 65.)

¹¹⁴ v té době Robert Pelikán /ANO/

¹¹⁵ usnesení ze dne 7. června 2017, č. j. 6 Tz 3/2017-I.-693 body 5-12.

Nejvyšší soud v bodech 81-126 shledal, že nařízené příkazy byly vydané v souladu se zákonem a obsahovaly všechny zákonem a judikaturou požadované náležitosti. A to včetně konkrétního označení mobilních zařízení a jmen uživatelů i kterých okolností se má odposlechem docílit. Nejvyšší soud zdůraznil, že jde o rozsáhlou trestnou činnost, která zahrnuje více lidí, jenž jsou navzájem propojeni a půjde jim o maximální utajení. Šlo tedy o propracovanou strukturu při manipulaci s veřejnými zakázkami, a proto odposlechy představovaly zcela klíčový nástroj, jak zjistit, že se tato trestná činnost děje. Nejvyšší soud tak přisvědčil argumentaci ministra, že z povolení jsou také seznatelné důvody, pro které je Okresní soud v Ústí nad Labem nařizuje.

Nejtěžejnějšími body celého akademického výroku jsou tyto body: „*Nicméně stěžejní vadou v postupu soudu druhého stupně, pokud učinil závěr o nezákonnosti všech důkazů opatřených prostřednictvím příkazů k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a (některých) povolení ke sledování osob a věcí, je, že následně měl sám vyhodnotit, které důkazy získané na jejich základě jsou nezákonné, jelikož jde o otázku právního, nikoliv skutkového posouzení. Odvolací soud však naproti tomu pouze obecně konstatoval, že při novém rozhodnutí soudu prvního stupně bude potřeba zvažovat, ke kterému z důkazů je možno v rámci meritorního rozhodování přiblídnout a který je třeba odmítnout.*“

„*Příkazy vydané Okresním soudem v Ústí nad Labem naplňovaly veškeré náležitosti stanovené v § 88 odst. 1, 2 tr. ř. s výjimkou explicitního odůvodnění doby trvání odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Tento formální nedostatek nicméně ve světle formálně-materiálního hodnocení jednotlivých příkazů nezaložil jejich nezákonnost, jelikož důvody pro nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu na konkrétní dobu byly v každém případě „materiálně“ seznatelné z konkrétních skutkových okolností, které byly rozvedeny v odůvodněných příkazů.*“

„*Nejvyšší soud se přitom musel omezit toliko na tzv. akademický výrok podle § 268 odst. 2 tr. ř., který se nedotýká právní moci rozhodnutí, o něž jde (§ 269 odst. 1 tr. ř.), neboť v řízení o stížnosti pro porušení zákona lze podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušit pouze ta nezákonná rozhodnutí, jimiž byl porušen zákon v neprospěch obviněného, a žádné zákonné ustanovení neumožňuje, aby stejně postupoval při zjištěném porušení zákona ve prospěch obviněných.*“

„*V daných souvislostech je ovšem zapotřebí připomenout již výše citovaný náleze Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, z něhož se podává, že „zrušením § 272 tr. ř. se ruší toliko kasační a apelační pravomoc Nejvyššího soudu v řízení o stížnosti pro porušení zákona podané v neprospěch obviněného, neruší se ale řízení jako takové, tj. neruší se možnost přijmout v dané věci akademický výrok za účelem sjednocování judikatury pro futuro (§ 268 odst. 2 tr. ř.).“ Za tohoto stavu věci nelze existenci rozhodnutí Nejvyššího soudu a platnost jeho závěrů pro futuro pomíjet. Naopak lze dovodit, že má svůj význam pro všechna další rozhodnutí, která budou po jeho vydání vynesena.*“

Ačkoliv následující úvaha není hlavním předmětem této práce, úzce souvisí s předmětnou kauzou a stojí za to se nad ní pozastavit. Jak bylo uvedeno výše, NS se k věci mohl vyjádřit akademickým výrokem, a to na základě stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti. Tento akademický výrok nemá charakter závazného rozhodnutí, ale pouze prezentuje názor Nejvyššího soudu na danou záležitost. Tento výrok není tedy závazný jak pro odvolací, tak pro prvoinstanční soud. Je potřeba připomenout fakt, že ÚS kdysi svým derogačním nálezem zrušil stížnost pro porušení zákona podanou v neprospěch obviněného, resp. možnosti rozhodnutí NS v neprospěch obviněného rozhodnout. Před tímto zrušujícím nálezem mohl NS za pomoci kasace a apelace předchozí rozhodnutí soudu nižší instance jak zrušit, tak změnit. ÚS shledal, že ponechání takového prostředku v rukou moci výkonné i po roce 1989 je protiústavní.¹¹⁶ Dle názoru prof. Höllandera rozhodnutí NS v kauze Rath šlo svojí dikcí proti tomuto nálezu, jenž svoji skrytou kasací zavazoval OČTŘ a nižší soudy k dalšímu postupu. Tím tak dal moci výkonné do ruky opravný prostředek, který obviněnému nenáleží, narušil tak princip rovnosti zbraní a do jisté míry navrátil české trestní řízení před rok 1989.¹¹⁷ Obdobnou argumentaci využil i David Rath ve svém vyjádření k podané stížnosti pro porušení zákona. Žádal, aby byla věc předložena Ústavnímu soudu, který by měl přezkoumat hlavu osmnáctou TR, zda je v souladu s ústavním pořádkem.¹¹⁸

Osobně souhlasím se závěry akademického výroku Nejvyššího soudu v této kauze. Ačkoliv podaná stížnost pro porušení zákona v takto silně mediálně sledované a politicky ovlivněné kauze vyvolává otázky, je potřeba mít na paměti, že se jedná o zákonnou prerogativu ministra. Nicméně NS odejmutí kasace a apelace „lišácky“ obešel a na úplný závěr v podstatě řekl, že jeho rozhodnutí je závazné (v těch mezích, v jakých může být judikatura závazná v českém právním řádu), a tudíž je nutné ho vnímat jako kterékoliv jiné rozhodnutí. Byť samo o sobě nezavazuje nižší soudy k dalšímu postupu v této kauze. Pokud se nižší soudy chtějí od judikatury odchýlit, musejí to zcela jasně a zřetelně odůvodnit. Dá se předpokládat, že prvoinstanční soud rozhodne znovu stejně. Co se však stane, pokud Vrchní soud tento rozsudek opět zruší? Úplně lehce se tak můžeme dostat do nikdy nekončící spirály, a vzhledem k tomu, že již nyní je to 6 let od počátku celé kauzy, zájem na potrestání pachatele ve společnosti značně upadá. O zásadě rychlosti řízení ani nemluvě.

¹¹⁶ náleží Ústavního soudu ze dne 31. října 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01.

¹¹⁷ HÖLLANDER, Pavel. *Kauza Rath prolomila princip rovnosti* [online]. echo24.cz, 8. června 2017 [cit. 9. února 2018]. Dostupné na <<https://echo24.cz/a/wzfk5/kaenza-rath-prolomila-princip-rovnosti>>.

¹¹⁸ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2017, č. j. 6 Tz 3/2017-I.-693, body 48-51.

4 Komparace s civilním řízením sporným

Každé řízení před soudem si vyžaduje proces dokazování, aby byly náležitě zjištěny všechny rozhodné skutečnosti a soud mohl dospět ke spravedlivému rozhodnutí. Nejinak tomu je v nejšířší agendě českých soudů, a to jsou civilní spory.

Hned na úvod této kapitoly se vrátím na začátek celé práce, kdy jsem přiblížil pojem *v pochybnostech ve prospěch*. Tento princip u dokazování v občanském řízení neplatí. Zde je naopak úspěch ve sporu ponechán čistě na procesní aktivitě stran. Vzhledem k tomu, že si účastník nese vlastní zodpovědnost úspěchu ve věci, nemůže být nucen k předkládání důkazního materiálu. Měl by však být soudem upozorněn na následky takovéto nečinnosti.¹¹⁹

Jednou ze zásadních odlišností oproti trestnímu řízení je koncentrace řízení neboli *„navození koncentračního stopstavu, buď ze zákona nebo na základě rozhodnutí soudu“*.¹²⁰ Aby občanský spor netrval věčně, je navrhování důkazů časově omezeno do skončení přípravného jednání, a pokud přípravné jednání neproběhlo, tak do skončení prvního jednání ve věci.¹²¹ Nové důkazy v odvolacím řízení lze navrhnout pouze za splnění podmínek v § 205a OSŘ. Důkazy v odvolacím trestním řízení nejsou stíženy žádnou restrikcí.

Vzhledem k výše rozebíraným odposlechům je nabíledni určit jejich přípustnost i v civilním řízení. V poměrně nedávném rozhodnutí bylo ve vztahu k odposlechům uděláno jasno Vrchním soudem v Praze. *„[O]dposlech získaný podle trestního řádu je přípustným důkazem v civilním řízení pouze tehdy, pokud bylo proti odposlouchávanému vedeno trestní řízení.“*¹²² V občanském sporu půjde spíš ale o soukromé nahrávky a záznamy hovorů, než o odposlechy pořízené OČTŘ. Pro ně už v civilním řízení neplatí tak benevolentní úprava, jako v řízení trestním.

Pokud jde o záznamy hovorů, z judikatury vyplývá mírnější přístup, neboť soudy dovodily, že hovory fyzických osob, ke kterým dochází při výkonu povolání, obchodní či veřejné činnosti, nemají zpravidla charakter osobní povahy, a proto takové záznamy nejsou nepřípustné.¹²³ Kritérium osobní povahy hraje při připuštění těchto nahrávek v civilním řízení zcela zásadní roli. Dle výše zmíněné judikatury jde o projev, při kterém dotčený mluví o svých

¹¹⁹ ŠÍNOVÁ: *Civilní proces*...s. 25.

¹²⁰ SVOBODA: *Dokazování*...s. 156.

¹²¹ § 118b odst. 1 OSŘ

¹²² usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. srpna 2016, sp. zn. 3VSPH 835/2016-B-315.

¹²³ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2005, sp. zn. 30 Cdo 64/2004 nebo náleží Ústavního soudu ze dne 9. prosince 2014, sp. zn. II. ÚS 1774/14.

soukromých záležitostech. Existuje však i extenzivnější výklad, dle kterého při projevu osobní povahy půjde o to, zda osobu, která tento projev činí, lze dostatečně identifikovat.¹²⁴ Nicméně pokud byla připuštěna nahrávka s projevem osobní povahy jako důkaz v řízení proti výslovnému nesouhlasu nahrávané osoby, půjde o důkaz nepřijatelný.¹²⁵

K soukromým nahrávkám osob získané bez vědomí nahrávaných osob však již soudy přistupují opatrněji a poměřují proti sobě jdoucí práva a zájmy a připouští se porušení práva osoby na soukromí.¹²⁶ Zákonné mantinely nalezneme v § 88 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. „*Současné zákonné stanovení způsobu poměrování konkurujících si subjektivních práv v zásadě umožňuje, aby podobizny a záznamy pořázené soukromě byly bez svolení dotyčného použity jako důkazní prostředky pro účely soudních nebo správních řízení, děje-li se tak za účelem ochrany či jiného uplatnění soukromých práv a zájmů jiných osob v těchto řízeních.*“¹²⁷

V občanském řízení jde proto spíše o formální pravdu. Strany sporu si nesou odpovědnost za výsledek řízení. Žalobce musí tvrdit a prokazovat, žalovaný by měl na tuto procesní aktivitu adekvátně reagovat, pokud nechce prohrát. Obhajoba v trestním procesu, ačkoliv by měla předkládat důkazy, které svědčí ve prospěch obviněného, nemusí teoreticky vzato hnout ani prstem, pokud se obžalobě nepodaří soudu prokázat vinu obviněného. Úprava OSŘ taktéž opravňuje soud za určitých podmínek reagovat na absolutní neaktivitu stran, a to buď vydáním rozsudku pro uznání, nebo pro zmeškání (§ 153a a § 153b OSŘ). V trestním řízení k ničemu takovému nemůže dojít, a to ani v případě, že se obviněný opakovaně nedostaví. Řízení proběhne standardně, ale bez jeho přítomnosti. V obou řízeních ovšem nalezneme něco jako „dohodu stran“. V občanském soudním řízení se bude jednat o soudní smír, tedy o konsensuální dohodu stran o předmětu řízení (§ 99 OSŘ). V trestním řízení jistou podobnost shledávám v institutu odklonu – v dohodě o vině a trestu (§ 175a a § 175b TR). Jde o procesní prostředek spadající do kompetence státního zástupce, který je oprávněn po splnění zákonných podmínek udělat s obviněným „dohodu“. Tento prostředek má mnoho výhod. Jednak výsledná dohoda bude zpravidla výhodnější než odsuzující rozsudek (okolnosti dostatečně nasvědčují tomu, že skutek se stal a že jej spáchal obviněný). Zároveň jde o ulehčení práci soudu, který dohodu o vině a trestu, na které se domluvili státní zástupce a obviněný, pouze schválí.

¹²⁴ MAŘÁDEK, David. Pořízení zvukového záznamu soukromou osobou a obecné možnosti jeho použití jako důkazního prostředku v civilním soudním řízení. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 22, č. 13-14, s. 481.

¹²⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 13. září 2006, sp. zn. I. ÚS 191/05.

¹²⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2013, sp. zn. 30 Cdo 1585/2012.

¹²⁷ TŮMA, Pavel in LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 535 (§ 88 OZ).

5 Odlišnosti v zahraničí

České soudy mnohdy hledají inspiraci v zahraničí, a proto bych rád zaměřil tuto kapitolu na komparaci se zahraniční úpravou. K výše uvedené teorii plodů z otráveného stromu ještě více rozvedu přípustnost důkazů v USA, jako zástupci *common law* systému. Českému právnímu řádu je nejbližší ten německý, ze kterého v mnohém vychází a nadále se jím inspiruje jak v teorii, tak v praxi, proto se dotknu i úpravě ve Spolkové republice Německo.

5.1 Spojené státy americké

Jak již bylo uvedeno výše, americkému trestnímu procesu vládne teorie plodů z otráveného stromu. Americký trestní proces je silně kontradiktorní, proto povinnost obstarávat důkazy ve prospěch obviněného má obhajoba, nikoliv státní zástupce (prokurátor). Soud pouze dozoruje nad zákonností provádění důkazů. Teorie plodů z otráveného stromu, výjimky a vylučovací pravidlo bylo již rozebráno výše. Nezákonné důkazy, které jsou v řízení vyloučeny, se ale nevylučují *ex officio* (jako v českém trestním řízení), ale pouze na základě námitky obhajoby.¹²⁸ Teorie plodů z otráveného stromu je k nezákonným důkazům poměrně nekompromisní, nicméně bylo taktéž vyvinuto pravidlo tzv. neškodného omylu (*harmless error*). Takový důkaz je přípustný, pokud je vina na základě ostatních důkazů dostatečně prokázána a takový důkaz pouze dokresluje celou situaci.¹²⁹

Velká pozornost je upírána na přípustnost tzv. důkazů z doslechu (*hearsay evidence*). Jde o důkaz zprostředkovaný třetí osobou, která není přímým účastníkem trestného činu, popř. dalších okolností. Jejich zakotvení nalezneme ve Federálních pravidlech o důkazech (*Federal rules of Evidence*), konkrétně v článku 8.¹³⁰ Takovéto důkazy jsou v zásadě nepřípustné, protože se jedná o nepřímá svědectví, která se považují za příliš nedůvěryhodná, mohou být různě pozměněna apod. Ve vztahu k trestnímu procesu však byly vytvořeny dvě kumulativní podmínky přípustnosti takového důkazu. Za prvé, originální (přímý) svědek (*declarant*) není nebo se ho nepodařilo nalézt. Za druhé, takováto výpověď musí být učiněna za takových podmínek, aby se na ni mohlo pohlížet jako na důvěryhodnou (*indicia of reliability*).¹³¹

¹²⁸ NEUBAUER, David, FRADELLA, Henry. *America's courts and the criminal justice systém*. 10. vydání. CA: Wadsworth Cengage Learning, 2011, s. 356.

¹²⁹ rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 499 U.S 279 (1991).

¹³⁰ dostupné [online] zde <<https://www.rulesofevidence.org/table-of-contents/>>.

¹³¹ rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 448 U.S 56 (1980).

České trestní právo taktéž zná a uznává tyto důkazy z doslechu. Půjde o důkazy nepřímé, zprostředkované, osamocené. Proto je potřeba jejich věrohodnost a pravdivost hodnotit vedle dalších získaných důkazů. Takové důkazy jsou v návaznosti na znění § 89 odst. 2 přípustné.¹³²

5.2 Spolková republika Německo

Německé trestní řízení je velmi podobné tomu českému. Nepřípustnost důkazů je zde řešena v trestním řádu a dotvářena judikaturou Spolkového soudního dvora. Stejně jako u nás nedochází k aplikaci teorie plodů z otráveného stromu. V Německu se uplatňuje tzv. teorie právního okruhu (*Rechtskreislehre*) vyvinutá judikaturou Spolkového soudního dvora.¹³³ Předmětem zkoumání je, zda se porušení důkazního zákazu podstatně dotklo právního okruhu obviněného, nebo zda na něj má nepatrný vliv. Při posuzování se přihlíží k tomu, jak a čím je důkaz zdůvodněn a v čí prospěch byl vysloven. Nejčastější příklady se uvádějí ve vztahu k poučení obviněného. Pokud nebyl obviněný poučen o právu odeprít výpověď, bude taková výpověď neúčinná, neboť to vyžaduje ochrana rodiny obviněného. Naopak pokud svědek vypovídá o informacích, na které se vztahuje zákaz výpovědi (utajované informace), a na základě těchto informací dojde k usvědčení obviněného, nepůjde o důkaz neúčinný, protože ochrana se vztahuje k informacím samotným, nikoliv k ochraně zájmů obviněného.¹³⁴

Nepřípustnými proto jsou výpovědi obviněného, který nebyl poučen o právu mlčet nebo byl poučen nedostatečně. Takové pravidlo, má ovšem výjimku, a to v případě, že obviněný věděl o právu mlčet z jiných okolností. Takové poučení (chybné či žádné) je vadou nepodstatnou. V § 136a německé trestního řádu bychom našli zákaz některých výslechových metod, které zakládají neúčinnost důkazů. Jde např. o mučení a jiné zásahy do tělesné integrity, použití hypnózy, podávání léků, nebo slibování některých výhod.¹³⁵

6 Úvahy de lege ferenda

Věcný záměr nového trestního řádu z roku 2008, dle vedoucího autorského kolektivu, obsahoval nebo měl obsahovat taxativní výčet toho, co vše může sloužit za důkazní prostředek.

¹³² viz usnesení Nejvyššího soudu ze 18. dubna 2017, sp. zn. 6 Tdo 367/2017 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2014, sp. zn. 6 Tdo 860/2013.

¹³³ rozhodnutí Spolkového soudního dvora (*Bundesgerichtshof*) ze dne 27. února 1951, sp. zn. 1 StR 14/51.

¹³⁴ ŠÁMAL: *Trestní právo*...s. 373.

¹³⁵ BOHLANDER, Michael. *Principles of German criminal procedure*. Oxford: Hart Publishing, 2012, s. 98.

Záměr také počítá s tím, že by nové znění mělo obsahovat zákonná kritéria posouzení absolutní a relativní neúčinnosti.¹³⁶

S prvním bodem si dovolím polemizovat. Nevím, zda je vůbec možné obsáhnout do paragrafového znění všechny možné důkazní prostředky. Především pak postrádám účel takového znění. Možná, že pomocí dnešní rozsáhlé judikatury by se asi dal vypočíst vyčerpávající seznam všech důkazních prostředků, nicméně považuji stávající demonstrativní výčet doplněný judikaturou za naprosto vyhovující. Účelu trestního řízení je dosaženo, pokud je zjištěna materiální pravda, a to pomocí všech možných (zákonných) prostředků. Pokud by trestní řád obsahoval taxativní výčet a na některý důkazní prostředek by se zapomnělo nebo takový důkazní prostředek v důsledku technologického pokroku ještě neexistuje, obávám se, že analogicky by toto ustanovení rozšířit nešlo. A ani judikatura by v tomto ohledu zřejmě nepomohla, pokud by se jednalo o jakýsi *numerus clausus* použitelných důkazních prostředků. Zároveň by takovýto výčet musel být dostatečně podrobný a přesný, aby nedocházelo k aplikačním a výkladovým problémům, co se za daný důkazní prostředek může ještě považovat. Takový problém by musela vyřešit judikatura a byli bychom opět na začátku.

Druhý bod naopak kvituji. Jak bylo zmíněno výše, trestní řád v podstatě pouze na jednom místě zmiňuje, co se považuje za absolutně neúčinný důkaz (§ 89 odst. 3). Věcný záměr tedy operuje s možností zavedení zákoných kritérií (tzv. vylučovacích norem), na základě kterých bude možné jednak zjistit nepřipustnost důkazů, ale také odlišit, zdali se jedná o důkazy absolutně či relativně neúčinné. Tato alespoň základní hrubá linie v trestním řádu dle mého schází. Ani ne tak ve směru, který důkaz je nepřipustný, ale spíše intenzitu nezákonnosti a tím možnosti konvalidace tohoto důkazu. „*Stanovení důvodů pro vyloučení použití nezákonných a nepřipustných důkazů přímo v trestním řádu i za cenu, že se tím zřekneme v určitém rozsahu možnosti poznání skutkového stavu (skutečnosti), je v souladu se zásadou řádného a zákonného procesu (srov. § 2 odst. 1 TrŘ) a s právem na spravedlivý proces (čl. 37 a 38 LPS, jakož i čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 14 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech), neboť rámcem spravedlivého procesu může být jedině proces vedený zákonným způsobem.*“¹³⁷

Co se týče odposlechů jsem toho názoru, že by bylo nejlepší, pokud by Nejvyšší soud vyvinul nějakou metodiku, co přesně by mělo v odůvodnění nařizovaných odposlechů zaznít.

¹³⁶ ŠÁMAL, Pavel. Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 12, s. 349.

¹³⁷ Tamtéž

Podobnou metodiku vyvinul pro výpočet nemajetkové újmy a nahradil tím bodovou vyhlášku. Soudy se touto metodikou řídí a zdá se mi efektivní. Jako vhodný krok bych tedy považoval vytvoření metodiky pro tyto účely. Předešlo by se tak zejména technickým sporům o to, co přesně musí odůvodnění obsahovat. Zároveň by se tím již nemohly hodnotit jazykové a vyjadřovací schopnosti soudce. Je však pravdou, že jistou metodiku již vytváří na základě §314l TŘ zvláštní senát Pzo při přezkumu zákonnosti odposlechů. Judikaturu jsem výše rozebral a na základě těchto rozhodnutí lze vyvodit náležitosti, které by dle NS neměly chybět. Vytvoření jasné a jednotné metodiky mi však přijde účelnější.

7 Závěr

Dokazování je páteří každého trestního řízení a pouze na základě důkazů zákonně získaných a provedených, může dojít ke shledání viny obviněného. Dokazování probíhá v každé fázi trestního řízení. Každá tato fáze se odlišuje různými specifiky, přičemž dokazování by mělo probíhat především ve fázi hlavního líčení. Nekladl jsem si za cíl vyřešit problematické aspekty přípustnosti a zákonnosti důkazů, ale přiblížit obecné, a z mého pohledu nejproblematictější body.

Vzhledem ke stále se vyvíjející judikatuře a hledání inspirace v zahraničí, byla rozebrána i aplikace teorie plodu z otráveného stromu. Tedy přípuštění sekundárních důkazů získaných z důkazu nezákonného. Tato teorie mající původ v USA nenašla jak v kontinentálních, tak v českém právním řádu svoji oporu. České soudy se k ní postavily zdrženlivě a zvolily nenásilnou cestu aplikace. Vyjma zjevně soudu Vrchního v Praze při kauze Rath. Pro aplikaci této teorie v budoucnu bude rozhodující koncepce a znění nového trestní řádu, který český zákonodárce trestnímu řízení dluží. Nejlepší by dle mého bylo zavést koncepci nepřípustnosti důkazů získaných z absolutně neúčinných důkazů. Taková koncepce trestnímu řádu doposud chybí. Co se týče méně závažných pochybení, které taktéž vedou k nezákonnosti důkazů, jsem pro zachování stávající koncepce. Vždy by se měly zohledňovat individuální okolnosti případu a zejména pak intenzita a závažnost pochybení OČTŘ při obstarávání těchto vadných důkazů. A to nejenom odposlechů. *„Vycházejí z uvedených základních východisek, je nutno dodat, že každý proces je přirozeně třeba i v uvažovaných specifických souvislostech týkající se zjišťování skutkového stavu vnímat jako celek (in globo). Tudiž je nezbytné zvažovat i míru relevance některého z popsanych pochybení [...].“*⁴³⁸ Jsem proti aplikaci této teorie i v případě přijetí nového trestního řádu.

Velkou diskuzi poté rozvířila kauza Rath. Snažil jsem se kauzu detailně rozebrat a přidat svůj vlastní názor. Vzhledem k tomu, že kauza je ke dni dokončení této práce stále otevřená, i já se těším, jak to celé dopadne. Nicméně velká mediální pozornost snad přiměje teorii a praxi se více zamyslet a propracovat postup při nařizování odposlechů. Při složitějších kauzách se odposlechy stávají takřka jediným důkazním prostředkem a pokud by byla ohrožena přípustnost stěžejního důkazu, spravedlnosti by se nikdy nedostalo. Teorie i praxe však stojí před nelehkým úkolem – stanovit hranici přípustnosti vadných důkazů. Takováto paušální hranice tu chybí a ačkoliv, jak jsem uvedl výše, jsem příznivcem zkoumání specifických okolností, jakási „startovací čára“ by být dána měla. Jistou inspiraci mohou nabídnout zmíněné rozsudky ESLP. Pokud by

¹³⁸ usnesení Ústavního soudu ze dne 23. září 2005, sp. zn. III. ÚS 359/05.

český zákonodárce dokázal elegantně zkombinovat náležitosti z rozsudků *Gäjgen a Prade*, mohl by to být slušný začátek. Trestní řád totiž není Ústava, kde velkou roli hraje výklad, dokonce značně ovlivněný obsazením soudu. Trestní řád by měl být předpis s jasnými, rigidními pravidly, která se mají dokreslovat judikaturou pouze v těch nejzazších případech.

Seznam použité literatury

Monografie

BOHLANDER, Michael. *Principles of German criminal procedure*. Oxford: Hart Publishing, 2012, 326 s.

FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2015, 392.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001, 1189 s.

JELÍNEK Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, 848 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vydání. Praha: Leges, 2014, 1248 s.

KALVODOVÁ, Věra, HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Brno: Masaryková Univerzita, Právnická fakulta. 2015, 503 s.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s.

MATES, Pavel, SEVERA, Jakub. *Odpovědnost státu za výkon veřejné moci*. Praha: Leges, 2014, 176 s.

MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 576 s.

NETT, Alexandr. *Plody z otráveného stromu*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 1997, 115 s.

NEUBAUER, David, FRADELLA, Henry. *America's courts and the criminal justice system*. 10. vydání. CA: Wadsworth Cengage Learning, 2011, 648 s.

POLČÁK, Radim, PÚRY, František, HARAŠTA, Jakub a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2015, 253 s.

SCALIA, Antonin, GARNER, Bryan, A. *Reading Law: The Interpretation of Legal Texts*. 1. Vydání, West, 2012, 608 s.

SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, 392 s.

SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renata, HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, 464 s.

ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, 1056 s.

ŠÁMAL, Pavel (ed.) a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4654 s.

ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1999, 403 s.

VOJTEK, Petr, BÍČÁK, Vít. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 440 s.

Časopisecké články

DOŠEK, Libor, MONTAG, Josef. Dopady zkráceného přípravného řízení na délku a výsledky trestního řízení. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16, č. 3, s. 59.

FRYŠTÁK, Marek. Úřední záznam o podání vysvětlení jako důkaz v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 9, s. 199.

FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury. *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, , č. 7-8, s. 159.

FRYŠTÁK Marek, JÍLOVEC, Michal. Zákonost důkazů v trestním řízení a její posuzování v aplikační praxi. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2014, roč. 22, č. 1, s. 46-55.

HERCZEG, Jiří. Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 17, č. 1-2, s. 38.

HERCZEG, Jiří. Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 3, s. 65.

MALENOVSKÝ, Jiří. O legitimitě a výkladu české Ústavy na konci století existence moderního českého státu. *Právník*, 2013, roč. 152, č. 8, s. 745-772.

MAŘÁDEK, David. Pořízení zvukového záznamu soukromou osobou a obecné možnosti jeho použití jako důkazního prostředku v civilním soudním řízení. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 13-14, s. 481.

PIPEK, Jiří. Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2011, roč. 18, č. 11-12, s. 96.

REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, červen-září, 1982, s. 125-126.

RŮŽEK, Alexandr. K některým důsledkům předepsaného procesního postupu. *Socialistické soudnictví*, 1966, č. 5, s. 227.

ŠÁMAL, Pavel. Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 12, s. 349.

VUČKA, Jan. Test proporcionality při zjišťování důkazů. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 9, s. 291.

WEINSTEIN, B. Jack, DEWSBURY, Ian. Comment on meaning of ‘proof beyond reasonable doubt’. *Law, Probability and Risk*, 2006, Vol. 6, Issue 2, s. 167-173.

WHITTINGTON, Keith, E. Constitutional Interpretation: Textual Meaning, Original Intent and Judicial Review. *University Press of Kansas*, s. 35.

ZAORALOVÁ, Petra. Použitelnost soukromých zvukových a obrazových záznamů v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, roč. 19, 2017, č. 11, s. 28.

Soudní rozhodnutí

Ústavní soud

nález Ústavního soudu ze dne 3. listopadu 2014, sp. zn. II. ÚS 268/03.

nález Ústavního soudu ze dne 14. května 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/07.

nález Ústavního soudu ze dne 14. října 2014, sp. zn. II. ÚS 658/14.

nález Ústavního soudu ze dne 3. července 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02.

nález Ústavního soudu ze dne 9. ledna 2014, sp. zn. III. ÚS 1980/13

nález Ústavního soudu ze dne 28. srpna 2008, sp. zn. I. ÚS 445/2006.

nález Ústavního soudu ze dne 14. května 2008, sp. zn. I. ÚS 1912/2007

nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2008, sp. zn. I. ÚS 3184/2007.

nález Ústavního soudu ze dne 24. února 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01.

nález Ústavního soudu ze dne 8. ledna 2003, sp. zn. I. ÚS 413/02.

nález Ústavního soud ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl ÚS 4/94.

nález Ústavního soudu ze dne 4. prosince 1997 sp. zn. III. ÚS 149/97.

nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2006, sp. zn. II. ÚS 362/2006.

nález Ústavního soudu ze dne 7. května 2014, sp. zn. Pl. ÚS 47/13.

nález Ústavního soudu ze dne 3. března 2005, sp. zn. III. ÚS 501/04.

nález Ústavního soudu ze dne 30. června 2004, sp. zn. IV. ÚS 570/03.

nález Ústavního soudu ze dne 9. prosince 2010, sp. zn. II. ÚS 2369/08.

nález Ústavního soudu ze dne 23. října 2014, sp. zn. I. ÚS 1677/13.

nález Ústavního soudu ze dne 21. května 2014, sp. zn. III. ÚS 761/14.

nález Ústavního soudu ze dne 27. září 2016, sp. zn. IV. ÚS 3183/15.

nález Ústavního soudu ze dne 23. května 2007, sp. zn. II. ÚS 615/06.

nález Ústavního soudu ze dne 28. března 2007, sp. zn. II. ÚS 336/06.

nález Ústavního soudu ze dne 9. prosince 2014, sp. zn. II. ÚS 1774/14.

nález Ústavního soudu ze dne 13. září 2006, sp. zn. I. ÚS 191/05.

nález Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 2000, sp. zn. III. ÚS 463/2000.

nález Ústavního soudu ze dne 31. října 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01.

nález Ústavního soudu ze dne 14. května 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/2007.

usnesení Ústavního soudu ze dne 14. ledna 2004, sp. zn. III. ÚS 376/03.

usnesení Ústavního soudu ze dne 8. února 2010, sp. zn. IV. ÚS 2425/09.

usnesení Ústavního soudu ze dne 23. září 2005, sp. zn. III. ÚS 359/05.

Nejvyšší soud

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. 5 Tdo 47/2011.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. července 1997, sp. zn. 1 Tzn 7/97.

rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 3. června 1976, sp. zn. 4 Tz 98/76.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2010, sp. zn. 5 Tdo 1312/2010.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2013, sp. zn. 15 Tdo 510/2013.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2017, č. j. 6 Tz 3/2017-I.-693.

usnesení Nejvyššího soudu ze 18. dubna 2017, sp. zn. 6 Tdo 367/2017.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2014, sp. zn. 6 Tdo 860/2013.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2013, č. j. 6 Tdo 84/2013.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2015, sp. zn. 11 Tdo 122/2015.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. května 2007, sp. zn. 5 Tdo 459/2007.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. srpna 2009, sp. zn. 3 Tdo 803/2009.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2014, sp. zn. 8 Tdo 109/2014.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2016, sp. zn. 4 Pzo 10/2015.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 2014, č. j. 4 Pzo 3/2013-30.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2015, č. j. 4 Pzo 2/2014-78.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. května 2015, č. j. 4 Pzo 2/2015-36.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2009, sp. zn. 5 Tdo 1626/2008

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2001, sp. zn. 25 Cdo 38/2000.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2005, sp. zn. 30 Cdo 64/2004.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2013, sp. zn. 30 Cdo 1585/2012.

Městský soud

usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. srpna 2011, sp. zn. 7 To 325/2011.

Krajský soud

usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. září 1994, sp. zn. 4 To 354/94.

usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. ledna 2002, sp. zn. 4 To 928/2001.

Vrchní soud

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. října 2016, sp. zn. 6 To 106/2015.

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. srpna 2016, sp. zn. 3VSPPH 835/2016-B-315.

Nejvyšší soud USA

rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 116 U.S. 616 (1886).

rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 250 U.S. 385 (1920).

rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 232 U.S. 383 (1914)

rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 338 U.S. 25 (1949).

rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 367 U.S. 643 (1961).

rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 448 U.S. 56 (1980).

rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 468 U.S. 981 (1984).

rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 467 U.S. 431 (1984).

rozsudek Nejvyššího soudu USA, věc 499 U.S. 279 (1991).

ESLP

rozsudek ze dne 1. června 2010, Gäfgen proti Německu, stížnost č. 22978/05.

rozsudek ze dne 3. května 2001, J. B. proti Švýcarsku, stížnost č. 31827/96.

rozsudek ze dne 3. března 2016, Prade proti Německu, stížnost č. 7215/10.

Německý Spolkový soudní dvůr

rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 27. února 1951, sp. zn. 1 StR 14/51.

Internetové zdroje

GELMANN, Barton, TATE, Julie. *In NSA-intercepted data, those not targeted far outnumber the foreigners who are.* [online] washingtonpost.com, 5. července 2014 [cit. 25. února 2018]. Dostupné na <https://www.washingtonpost.com/world/national-security/in-nsa-intercepted-data-those-not-targeted-far-outnumber-the-foreigners-who-are/2014/07/05/8139adf8-045a-11e4-8572-4b1b969b6322_story.html?utm_term=.c58eca0a1d4f>.

KUBIŠTOVÁ, Pavla, TRACHTOVÁ, Zdeňka. *Rath dostal trest 8,5 roku vězení a propadnutí 21 milionů. Odvolal se* [online]. iDnes.cz, 23. července 2015 [cit. 9. února 2018]. Dostupné na <https://zpravy.idnes.cz/rozsudek-nad-davidem-rathem-dp2-/krimi.aspx?c=A150722_144645_domaci_pku>.

VANTUCH, Pavel. *Kdy může obhajoba důkaz vyhledat, kdy předložit a kdy jen navrhnout jeho provedení?* [online]. bulletin-advokacie.cz, 2. října 2013 [cit. 23. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/kdy-muze-obhajoba-dukaz-vyhledat-kdy-predlozit-a-kdy-jen-navrhnout-jeho-provedeni?browser=full>>.

Jiné zdroje

REJCHRTOVÁ, Eva. *Odvolání v trestním řízení*. Praha: Karlova Univerzita, Právnická fakulta, 2015, 128 s.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá přípustností a zákonností důkazů použitých v českém trestním řízení. Práce se zaměřuje na rozebrání dokazování v průběhu celého trestního řízení, rozebrání nejčastějších důkazních prostředků a rozebrání neúčinností důkazů. Práce se věnuje americkému přístupu k přípustnosti důkazů, tzv. teorii plodů z otráveného stromu a její aplikaci v českém právním prostředí. Zvláštní prostor je pak věnován odposlechům a kauze Rath. V neposlední řadě také dojde na komparaci s civilním řízením a zahraniční právní úpravou. Cílem práce je vymezit a kriticky zhodnotit meze přípustnosti důkazů v trestním řízení a přinést vlastní úvahy nad jejím možným posunem.

Klíčová slova

trestní řízení, dokazování, nepřípustnost důkazů, nezákonnost důkazů, teorie plodů z otráveného stromu, odposlechy, komparace

Abstract

The diploma thesis deals with the admissibility and lawfulness of evidence in Czech criminal procedure. This work deals with evidence proceeding during the whole criminal procedure and deals with some crucial and most used evidence. The diploma thesis also deals with the American approach to admissibility of evidence, the fruit of poisonous tree doctrine and its application in the Czech law system. Special emphasis is on interceptions and the Rath case. Last, but not least it will be given chapters for comparison with civil procedure and other law systems. The aim of this thesis is to evaluate boundaries of admissibility of evidence in criminal procedure and bring its own deliberation on possible advance.

Key words

criminal procedure, evidence procedure, inadmissible evidence, unlawful evidence, theory of fruit of the poisonous tree, interception, comparison